

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INŠERATNI ODDELEK:
LJUBLJANA, PUČINJEVA UL. 5
TELEFON št. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA
IZDAJA „JUTRA“

Im Adriatičnem Küstenabschnitt

Abwehrrschlacht bis in den Raum von Faenza ausgedehnt

Feindliche Durchbruchversuche vor neuen Stellungen vereitelt — Starke amerikanische Angriffe gegen die deutsche Abwehrfront östlich Aachen — Erbitterte Kämpfe auf dem Vogesenkamm — Im Mittelungarn bolschewistische Angriffe gescheitert

Aus dem Führerhauptquartier, 26. Nov. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Gegen unsere Abwehrfront östlich Aachen griffen die 9. und 1. amerikanische Armee auch gestern mit stärkeren Kräften an. Gegenstände und Gegenangriffe warfen den in einzelnen Abschnitten geringfügig eingebrochenen Feind zurück, soweit er nicht schon im Abwehrfeuer liegen blieb. Die Nordamerikaner verloren dabei eine größere Anzahl von Panzern und Gefangenen.

Im Raum von Metz halten sich weiterhin Stützpunkte des äusseren Verteidigungsringes.

In Lothringen hielt der Gegner seinen Druck gegen unsere gesamte Front in einer Reihe von Vorstößen und Panzerangriffen aufrecht. Nordwestlich und östlich des Biscwaldes sind ihm dabei einige kleinere Einbrüche gelungen. Unsere Panzerkräfte nördlich Saarburg stehen in erbitterten Kämpfen mit starken feindlichen Verbänden.

Im Umkreis von Strassburg, in dem sich die Besatzungen einiger Befestigungen hartnäckig verteidigen, konnte der Feind seinen Einbruchsräum nur geringfügig nach Norden und Süden erweitern. Auf dem Vogesenkamm wird vor allem bei Markkirch erbittert gekämpft. Nördöstlich Belfort brachten unsere Truppen nach einer geringfügigen Absetzbewegung die nachstossenden feindlichen Kräfte wieder zum Stehen.

Im Oberelsass und an der Schweizer Grenze sind neue Kämpfe mit frisch herangeführten feindlichen Verbänden entbrannt. Geschwader deutscher Jagdflieger zersprengten bei erfolgreicher Strassenjagd feindliche Nachschubkolonnen.

Die Besatzung von La Rochelle durchstieß 20 km östlich der Stadt stark befestigte feindliche Stellungen, machte mehrere hundert Gefangene und warf den Gegner, der im Kampf und auf der Flucht schwere Verluste erlitt, aus einer Reihe von Orten zurück. Nach Erfüllung ihres Auftrages kehrten unsere Truppen mit umfangreicher Beute an Waffen und Versorgungsgütern zurück.

In heftigen Luftkämpfen wurden über der Westfront 14 anglo-amerikanische Flugzeuge abgeschossen.

Na jadranskem obalnem odseku

Obrambna bitka razširjena do področja Faenze

Sovražnikov prebijalni poizkus pred novimi postojankami — Močni ameriški napadi na nemško obrambno črto vzhodno od Aachna — Ogorčeni boji na vrhovih Vogezov — Boljševiški napadi v srednji Madžarski so se izjalovili

Führerjev glavni štab, 26. nov. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil javlja:

Naše obrambno bojišče vzhodno od Aachna sta 9. in 1. ameriška armada napadali tudi včeraj z močnimi silami. S protinapadi in protinapadi smo vrgli na posameznih odsekih malenkostno vdrega sovražnika nazaj, kolikor ni bil že itak običaj v obrambnem ognju. Severoameričani so izgubili pri tem večje število oklopkov in ujetnikov.

Na področju Metz se še nadalje drže oporišča zunanjega obrambnega obroča.

V Loreni je pritiskal nasprotnik na vso našo bojno črto s številnimi sunki in oklopnimi napadi. Severozapadno in vzhodno od gozda pri Biscu so se mu posrečili manjši vdori. Naše oklopnike sile bijejo severno od Saarburga ogorčene boje z močnejšimi sovražnikovimi oddelki.

V okolici Strassburga, v katerem se posadke nekaterih utrdb žilavo branijo, je sovražnik le malenkostno razširil svoje vdor na področje proti severu in jugu. Na vrhovih Vogezov se vrše zlasti pri kraju St. Marie aux Mines ogorčeni boji. Severovzhodno od Belforta so naše čete po malenkostnem odmaknem pokretu znova zaustavile pritiskajoče sovražne sile.

V gornji Alzaciji in ob švicarski meji so se razvili novi boji s svežimi sovražnimi oddelki. Jate nemških lovskih letal so razbile z uspešnim obstreljevanjem cest sovražnikove oskrbovalne kolone.

Posadka La Rochelle je prebila 20 kilometrov vzhodno od mesta močno utrjene sovražnikove postojanke, zajela več sto ujetnikov ter vrgla nasprotnika, ki je imel v boju in na begu težke izgube, zopet iz več krajev. Po izpolnitvi svoje naloge so se vrnile naše čete znova z velikim plenom orožja in oskrbovalnih potrebščin.

V silovitih letalskih bojih smo sestrelili nad zapadnim bojiščem 14 angloameriških letal.

O položaju na zapadnem bojišču

Berlin, 26. nov. Vojni dopisnik agencije DNB na zapadu Alex Schmalzuss poroča: Prodor, ki se je posrečil 15. ameriški zbor preko Zabernske ravnine v širini 30 km, je ustvaril sicer za nemško vojaško vodstvo nov položaj, na katerega mora reagirati in je to samo po sebi razumljivo storilo, toda to ni noben dogodek odločilnega pomena. Resnična težišča velike bitke na zapadu Evrope so nadalje na področju Aachna ter ob vzhodni Maasi. Doslej je vdor skozi to vrzel 15. ameriški zbor, ki pripada 3. ameriški armadi generala Pattona, ter 79. in 44. ameriška divizija in 2. francoska oklopnika divizija. Nemci so s takojšnjimi napadi v bok, ki z juga in severa ogrožajo prehod pri Zabernu, vezali glavni del prodirljivih sil, tako da so lahko zaenkrat prodor do Strass-

burga le motorizirani deli ter oklopnika divizija generala Leclerca. O izidu nadaljnjih nemških ukrepov zaenkrat še ni mogoče ničesar poročati.

Položaj na področju Mulhousa in vzhodni švicarske meje, kjer so skozi Burgundska vrata prodrli degaulistični oddelki 1. francoske armade, tudi v poslednjih 12 urah ni postal lažji. Nemške zaporne postojanke med Dammerkirchom ter švicarsko mejo so se kljub francoskim nadanom, da bodo operacije na področju Zaberna razbremenile položaj, izkazale za dovolj močne, da lahko še nadalje preprečujejo zvezo prodirljivih oddelkov, ki so odrezani od svojih zvez z zaledjem. Silni snežni viharji in zalivi pa otežujejo oskrbo po značni poti, na katero bodo zajezeni motorizirani oddelki kmalu navezani.

Die deutschen Fernwaffen belegten weiterhin den Grossraum von London, Lüttich und Antwerpen mit ihrem schweren Geschossen. Im Adriatischen Küstenabschnitt hat sich die Abwehrrschlacht bis in den Raum von Faenza ausgedehnt. Unsere tapfer kämpfenden Divisionen verteidigten die erneut mit starken Kräften geführten gegnerischen Durchbruchversuche vor neuen Stellungen südlich des Lamone-Abschnittes. Seit dem Abfall Bulgariens werden die Marschbewegungen unserer Armeen aus Griechenland und dem östlichen und südlichen Balkan fortgesetzt. Unter ständig härter werdenden Gefechten und bei schlechtesten Wetter- und Strassenverhältnissen zerschlugen unsere Truppen in immer wiederholten Gegenangriffen alle Versuche starker bulgarischer und bolschewistischer Kräfte, in die Flanken dieser Bewegungen zu stossen. Starke Nachhuten schüttelten überlegene nachdrängende feindliche Kräfte ab. Unter Vernichtung zahlreicher Banden in den rückwärtigen Gebieten, die die Marschstrassen zu sperren versuchten, wurde unsere Front im mittleren und nördlichen Balkan laufend verstärkt.

Im Raum westlich Apatin und Batina blieben die erneut angreifenden Sowjets vor unseren Stellungen liegen.

Im Mittel-Üngarn führten die Bolschewisten zwischen Budapest und Ungvar zahlreiche Angriffe. Sie scheiterten im Feuer unserer Grenadiere, das Artillerie und Werferbatterien wirksam verstärkten. In Kurland splittete sich der feindliche Grossangriff an der hartnäckigen Gegenwehr unserer Truppen in örtlich begrenzte Kämpfe auf. Sie brachten unseren Divisionen einen erneuten Abwehrerfolg.

Anglo-amerikanische Kampf- und Tief-flieger griffen in den Westgebieten am Tage Städte im frontnahen Raum und die Zivilbevölkerung durch Bombenwurf und Bordwaffenbeschuss an. Bei einem Angriff nordamerikanischer Terrorverbände auf Mitteldeutschland wurde vor allem das Stadtgebiet von Merseburg betroffen. Störflugzeuge warfen in der vergangenen Nacht verstreut Bomben besonders auf Süd- und Mitteldeutschland. Flakartillerie brachte acht Flugzeuge zum Absturz.

Francoski obračun z de Gaulleom

Berlin, 26. nov. V radijski oddaji s sedeža francoskega vladnega odbora, namenjeni francoski milici, so obračunali z de Gaullovim sistemom. Govorniki so dejali sledeče: Po štirih letih de Gaullovi obljub o svobodi in blagostanju so se v Franciji znova vgnezdili komunizem, židje in stara pokvarjena tretja republika. V njej vladata znova lakota in pomanjkanje premoaga, ni prometnih, ne telefonskih zvez, plin in elektrika pa sta redka. Iz izgnanstva prihajajo de Gaulle prinaša Francozom mobilizacijo. Brez njega bi mnogo francoskih pokrajin ne bilo opustošenih, brez njega bi dežela še posedovala kolonije, redno vojsko, mornarico in letalstvo. Brez njega bi ne bilo makijev. Mož, kakršni je bil admiral Blaton, ne bi umorili in ne bi obsojali na najhujše kazni nežidovskih generalov, odlikovanih z največjimi odlikovanji.

De Gaulle odgovornosti za vse to ne bo mogoče pozabiti. Medtem ko je pogl. Francijo v državljansko vojno, so narodne sile tiho, a z železno voljo obnavljale domovino.

V Angliji ogorčeni nad monarhističnimi emigranti

Stockholm, 26. nov. Londonski list »Daily Herald« objavlja glede na splošno razpoloženje neko pismo, ki hudo napada monarhistične emigrante. Med drugim pravi: »Čela vrsta kraljev s svojimi kronami pod pazduho čaka, da jih bodo naše čete zopet postavile nazaj na njihova mesta.« Ali je to »boj za svobodo«, če pomagamo tiranom, ki niso znali nič boljše »kakor spraviti svojo drasceno kožo na varno v Anglijo ali Egipt« in s krivjo anglo-ameriških vojakov zopet pridejo na svoje prestole?

Kaže, da sta »V 1« in »V 2« močno vplivala na angloško razpoloženje!

Novi člani britanske vlade

Stockholm, 26. nov. Reuter poroča, da je bil imenovan za ministra za Srednji vzhod sir Edward Griffith kot naslednik umorjenega lorda Moyne. Kapetan Harold Balfour bo zamenjal lorda Swintona kot ministra za Zapadno Afriko. Namesto lorda Portala bo prevzel ministristvo za javna dela Churchillov zet Duncan Sandys. Za parlamentarnega državnega podtajnika za letalstvo je bil imenovan Brabner, za parlamentarnega tajnika ministra za oskrbo pa John Vilmot.

Crippsove politične težave

Stockholm, 26. nov. Ponovni vstop Straf-forda Crippsa v angleško delavsko stranko in njegova kandidatura pri naslednjih parlamentarnih volitvah sta našla na očite težave, poroča »Morningtoning« iz Londona. Pri predsedstvu stranke se je zavzel za Crippsa sam predsednik stranke Attlee. Delavstvo Crippsovega volilnega okrožja vzhodnega Bristolja pa je sito njegovih političnih muh ter ne želi nikakega sporazuma med Cripsom in strankinim predsedstvom. Bristol hoče imeti zanesljivega kandidata ter se za Crippsa lepo zahvaljuje. Zato se tudi predsedstvo stranke, da bi s pogajanjem z delavstvom vzhodnega Bristolja rešilo to vprašanje. V splošnem smatrajo, da bo predsedstvo vsa akcija uspeša.

Vojna proizvodnja USA v krizi

Madrid, 26. nov. Po vesti EFEja iz Washingtona, je izjavil predsednik severnoameriškega odbora za oborožitev, da je dospela sedaj vojna proizvodnja v Zedinjenih državah na kritično točko. Na zborovanju sindikatov v Chicagu in New Orleansu so pričitali pozive Roosevelta. Welles, Eisenhower in maršal Somervell severnoameriškim delavcem, naj opuste stavke in izdelajo več orožja.

Predlagana delitev Palestine

Bern, 26. nov. Kot javlja arabska poročevalska agencija iz Kaira, se je pričel s prihodom svetovnega sionističnega vodje Kajna Waitzmanna v Palestino širiti po deželi, zlasti med židovskimi krogi, val politične aktivnosti. Politični krogi soglašajo v mnenju, da je prinesel Waitzmann iz Londona predloge za rešitev palestinskega vprašanja. Domnevalo, da so tam predlagali delitev dežele med Arabe in Žide. Židovski listi so o tem načrtu že pisali ter izjavili, da židje v Palestini na delitev dežele ne bodo pristali. Tudi v arabskih političnih krogih se je pojavila močna aktivnost. Arabški voditelji in višji uradniki sosednjih dežel imajo stalna zborovanja. Vse kaže, da vlada že pripravlja ukrepe, ki naj v prihodnjih dneh, ako bi prišlo v Palestini do velikih dogodkov, ohranijo v deželi red in mir.

O potovanju de Gaulle v Moskvo

Berlin, 26. nov. V zvezi z De Gaullovim potovanjem v Moskvo beleži »Völkischer Beobachter«, da hodi De Gaulle no »izhopeni poti zveze z vzhodom, ki je bila celo močnejši Franciji prejšnjih časov dvakrat pogubna«. Stalin ocenjuje zapadne zavezniške pravilno kot odvisne veličine, ki jih vsakokrat lahko poljubno premika po svoji šahovnici. Bilanca od Teherana dalje to izredno prepričljivo dokazuje. Tam ni prišlo do razdelitve celine na vplivna področja, temveč do »skupnega reševanja vseh spornih evropskih vprašanj«, kakor si ga je Moskva želela. Toda očitno postopajo boljševiki na vzhodnem področju le po lastnem preudarku in odklanjajo vsako vmešavanje Angloameričanov, si znajo obdržati pri sodočlanjanju na zapadu veliko besedo. V Italiji so celo »izpodrinili Angloameričane, na Španijo so naperili žamet, glede severa pa postavili svoje zahteve.

Male države spravila Moskva najprej v »stidaj ljudske fronte, obdobje Karpenske-

Nemški narod ne bo nikdar in za nobeno ceno slaboten

Dr. Goebbels je obiskal okrožje, ki je bilo z vojno posebno prizadeto — Žilava in vztrajna odporna sila in srčni pogum sta prvi pogoj zmage

Berlin, 26. nov. Minister dr. Goebbels je te dni obiskal več mest, ki so bila posebno hudo prizadejana sprčo sovražnega letalskega terorja, da bi izrekel prebivalstvu Führerjevo zahvalo in priznanje za zgledno vztrajnost in hrabro zadržanje njihovih prebivalcev. Dr. Goebbels je lahko vedno znova ugotovil odločno zadržanje in neutrudljivo veselje do dela teh ljudi, ko se je v najvažnejših izdelovalnicah moderne orožja in vojni sredstev prepričal o uspešnem nadaljevanju vojne proizvodnje.

Popoldne je govoril dr. Goebbels v glavnem mestu okrožja na nekem zborovanju. Uvodoma je ugotovil, da sta preteklo leto in jesen postavila nemški narod pred preizkušnjo kakor še nikdar v tej vojni. Dejstvo, da je nemški narod prestal izredne težave ter da je danes zopet dobil nazaj svojo staro odporno silo, označuje sovražnik za »nemški čudež«. Nemci pa vedo, da to ni noben čudež, marveč da je to uspeh vztrajnosti ter vere in njihove srčne moči. Bojna doba pokreta je morala prav tako pred dokončnim dosegom oblasti prestopiti največje težave in najhujše preizkušnje. 30. januarja 1933 je dejal po velikomestnem radiju: »Ta dan je triumf žilavosti.« Tako bo, je izjavjal dr. Goebbels, tudi ob koncu te vojne. Zgodovina ničesar ne daruje narodom, ki so šli v boj za svoje življenje in za svojo bodočnost. V vojni, ki odloča o nadaljnjih stoletjih kot ta vojna, mora iti narod ne samo preko viškov zmage, marveč tudi skozi vse globine velikih težav in grenkih udarcev, dokler končno ne izvojuje zaslužene zmage.

O vojaškem in političnem položaju je pripomnil dr. Goebbels, da ima danes Nemčija v primeri s prejšnjimi izredno težkimi oskrbovalnimi zvezami v neki meri »bojišče brez zalednih težkoč«, tako da lahko neposredno in neprekinjeno pošilja svoje sile iz domovine na bojišče in obratno. Angloameričani so že zopet, kot že tolikokrat v tej vojni, postavili prekratke roke zmage, o katerih pa ravno danes v Nemčiji posebno dobro vedo, da se bodo prej ali slej izpremenili v težke psihološke in materialne poraze. Takšna razočaranja pa lahko še stopnjujejo že itak močno razširjeno neveljavo in vojno utrujenost v sovražnem taboru ter lahko prizadejajo splošni bojni morali Angloameričanov nepopravljivo škodo. Isto velja v nekem smislu tudi za vzhod. Tudi boljševiki so se sprči svojih političnih in vojaških namer prevzeli, tako da so danes že mno-

gokje pred istimi težkimi problemi, ki so dali nemškemu vodstvu za časa njihove ofenzive na vzhodu, toliko opravka. Vzhodnopruska ofenziva je sedaj zamrznila in to dokazuje, da bo postal položaj za sovražnika tem slabši, čim bolj se bo odlašal od svojih oskrbovalnih oporišč.

Pod moro naraščajoče nemške odporne sile, ojačane uporabe učinkovitega modernega orožja in številnih novih ljudsko-grenadskih divizij mora danes nasprotnik temkovati z vojnimi faktorjem — časom. Naraščajoči krizi v sovražnem taboru stoji nasproti dragocena pridobitev — čas, ki si ga je pridobila Nemčija sprčo hrabrega vztrajanja nemških oporišč ob Rokavskem prelivu in Atlantiku in ki ji je pomagal, da je v treh mesecih zopet dosegla svojo staro vojno in obrambno silo.

Temu cilju služi tudi totalna mobilizacija nemškega naroda. Vsak pridobitelj danveča možnost Nemčije, da bo čim bolj koristno uporabila mobilizirane sile. Ustvaritev novih ljudsko-grenadskih divizij ter nemška ljudska vojska, ki se je v boju že izkazala, sta pripomočnika, da je prevzel ves nemški narod sedaj zopet val samozaupanja in občutka moči. Toda Nemčija še ni premostila vseh ovir, je poudaril dr. Goebbels. Prav tako pa je dejstvo, da se je sovražni tabor globoko prepričal, da nemški narod nikdar in za nobeno ceno ne bo pustil ali postal slaboten. Med viharim odobravanjem svojih poslušalcev je ugovoril dr. Goebbels, da bo sovražnik preje položil orožje pred neuklonljivim nemškim zadržanjem, kot pa da bi Nemčija kapitulirala pred sovražnikovo materialno premočjo. Nemška tehnika in izumiteljski duh z navdušenjem in uspehom delata na to, da bo Nemčija na odločilnih področjih prehitela sovražnika. Težaven problem je danes vedno sovražnikova letalska vojna. Medtem pa dela Nemčija posebno na tem področju z železno odločnostjo in ne bo dolgo, ko bo dosegla važne uspehe. Nemškemu narodu ne preostane nobena druga izbira, kot da se fanatično in odločno bori ter se pripravi na svojo veliko uro. Sovražnik je s svojo cinično odkritostjo in z objavo uničevalnih namer pripomogel, da nemški narod nikdar ne bo poslušal njegovih hinavskih obljub in vab. Volja Nemčije, vzdržati in boriti se, dokler ne bo dokončno odbit naval sovražnikov, bo ustvarila v zvezi z njeno naraščajočo vojaško silo, za sovražnika povsem izpremenjen položaj.

Tudi Roosevelt pušča Poljake na cedilu

Bern, 26. nov. Ameriški poslanik v Moskvi Harriman je došel v London. Najprej se je sestel z dosedanjim predsednikom poljske begunske vlade Mikolajczykom. Po poročilu dnevnika »Neue Zürcher Zeitung« je Harriman Mikolajczyka obvestil, da smatrajo Zedinjene države izredne garancije za nepotrebne in najmanj praktično neizvedljive. Poljska begunska vlada, ki je upala, da bo našla v Angliji in Ameriki gotovo pomoč za rešitev poljskega vprašanja, mora sedaj tudi iz ameriških ust sprejeti na znanje, da ji ne preostaja nič drugega kakor kapitulacija pred Moskvjo. Odkar je bil Roosevelt znova izvoljen, je Poljakom jasno namignil, da ne more zanje praktično prav nič več storiti.

Lublinski sovjetski odbor pa med tem dela, kakor da bi londonske begunske vlade ne bilo. Nek politični sodelavec agencije »Exchange Telegraph«, ki biva v Lublinu, poroča, da si je lublinski komite navel značaj aktivne poljske protivlade. Lublinski odbor posluje kakor legalna zakonodajna korporacija, na drugi strani pa se sploh ne ozira na poljsko vlado v Londonu.

Lizbona, 26. nov. K zadržanju severnoameriške vlade o polji vprašanju beleži »News Week«. Vlada Zedinjenih držav ve, da je stališče boljševikov trdno in neomajno. Če tega v času volilne kampanje niso mogli priznati, bo Washington po ponovni izvolitvi Roosevelta pritiskal na londonske Poljake — kakor je to Churchill že odkrito storil — da uredijo spore z lublinskimi Poljaki.

Če bi se zedinili Poljaki ter sprejeli sovjetske pogoje, bi se sklenil dvostranski dogovor,

ga, kateremu sledi boljševizacija z vsemi drugimi posledicami. V tej zvezi pripominja »Völkischer Beobachter« da na Švedskem in v Švici »naravnost vriskajo ob vsakem delnem sovjetskem uspehu, kot da ne bi mogli počakati prihoda boljševiških oklopnikov pred svojo lastna vrata«. Posledicam takega razvoja se pa hočejo v obeh deželah »čudežno« izogniti. De Gaulle očitno ni tako lahkoveren. Po njegovem mnenju mora »postati Francija most med vzhodom in zapadom, ker je v tem njena mislija«. Isto pa si želi Stalin: Pariz kot boljševiško centralo na zapadu, kot naj bi bil to leta 1936. postal Madrid. Toda Francija ni jedro Evrope, temveč je to nemška sredina. Nanjo se sedaj opirajo nade za pado, da po tej vojni ne bo postala moskovska satrapija ali ameriška gospodarska kolonija.

Nova zatemnitev

za čas od 24. novembra do 2. decembra l. 1944. od 16.40 do 7.

Londonski tisk o Mikolajczykovi ostavki

Amsterdam, 25. nov. Londonsko jutranje časopisje pripisuje Mikolajczykoveu odstopu »nek pomen«. Nade v sporazum med Poljaki in Londonom in sovjetsko vlado so spet splahnele, pravi dnevnik »Daily Mail«. Zdi se, da je nastala kriza, ker vlada Zedinjenih držav neče dati poljski begunski vladi garancije za bodoče meje nove Poljske. Mikolajczykova ostavka pomeni hud udarec vsem njenim prizadevanjem. Bližnjo bodočnost bo treba smatrati za zelo temno, poudarja »Daily Mail«. Ni še znano, ali bo kmečka stranka imenovala svojega zastopnika v novi vladi ali pa se bo zrušila sedanja koalicijska vlada. Tudi se ni mogoče napovedati, kake vrste politiko do sovjetske zveze bo vodil Mikolajczykovi naslednik Kwapinski, ne glede na to, da bi Kwapinski lahko opustil priča pogajanja z Moskvjo.

Program Kwapinskega

Amsterdam, 26. nov. Bodoči »ministrski predsednik« londonskih Poljakov, Jan Kwapinski, se je pričel posvetovati za sestavo nove vlade. Sporočil je strankam, da zastopa sledeči program: 1. nadziranje politike Sikorskega in Mikolajczyka, kakor sta jo obeležila v svojih izjavah; 2. nadaljevanje prizadevanj za sporazum s sovjetsko vlado na podlagi spomence poljske vlade sovjetski vladi dne 31. avgusta.

Churchillova za trajno prijateljstvo z Moskvjo

Stockholm, 26. nov. Britansko-sovjetsko bratstvo je rodilo nedavno tudi angleško-sovjetsko žensko društvo, ki je imelo pravkar v Manchesteru svoje prvo zborovanje. Moskovska poročevalska služba, ki skrbno zaznava vse boljševiške pronicanje v Anglijo, označuje v tej zvezi kot posebno zanimivo pozdravno pismo gospe Churchillove ki v njem slavi slednja angleško-sovjetsko sodelovanje in so zavzela za to, da bi se razvilo v trajno prijateljstvo.

Težnje ameriških militaristov

Amsterdam, 26. nov. Ameriški vojni minister Stimson je izjavil včeraj, kakor poroča Reuter, da bi pozdravil dejstvo, da bi Zedinjene države obdržale tudi v času miru oboroženo silo, ki bi jo bilo mogoče po potrebi takoj ojačiti na vojno stanje. Ameriški minister Forrestal je izjavil v isti vesti, da tudi mornarica računa, da bo vsak mlad Američan vojaško izvežban.

Slava grahovskim žrtvam

Ljubljana je izpričala svojo globoko hvalečnost v plemenitosti borbe in v junaškem žrtvovanju padlim grahovskim vzornikom

Dne 23. novembra je bila žalostna obletnica, ki nas je spominjala na vzvišeno žrtvovanje grahovskih junakov v boju s tolovaji, ki so pod Dakijevim vodstvom prihrumeli nad Grahovno. Maloštevilna domobranska posadka se je borila z uprav legendarnim junaštvom. Skozi 15 ur je 46 hrabrih mladih domobrancev z uspehom kljubovalo topli 800 komunističnih tolovajev, ki so neprekinjeno 15 ur sipali ogenj, krogle in svinčenke iz dveh topov, dveh mitalcov min in 19 streljic. In ko so zažgali postojanko, v kateri so se borili in branili grahovski junaki, so vzdihali v neenaki borbi celih pet ur v plamenih, ki so zajemali njihova mlada življenja. Drug za drugim so padali, potem ko so prizadejali usodne izgube napadajoči komunistični in Serbeljevi brigadi. V toči svinčenk in v ognju so darovali na oltar domovine svoje mlado življenje med drugim poveljnika Franc Kremžar in Petrovič, nepozabni pesnik Franc Balantič in Bogdan Lavrič iz Ljubljane. S to svojo mučeniško smrtjo so se uvrstili med neustrašne borece za dom in rod ter postavili svetel vzgled vseh mladini, ki se hoče boriti proti komunizmu. Njihova imena bodo z latinskimi pismenkami ovekovečena v slovenski zgodovini.

Na obletnico junaške borbe in plemenitega žrtvovanja grahovskih borecev se je tudi Ljubljana poklonila njihovu spominu ter se oddolžila njihovim žrtvam. V petek 24. novembra je bilo v franciškanski cerkvi svečano cerkveno opravilo za vse protikomunistične borece, ki so padli na notranjskih tleh. Poleg vernikov, ki so napolnili cerkev in med katerimi so bili polnoštevno zbrani begunci ter Notranjci, bivajoči v Ljubljani, so prisostvovali svečanemu rekvizitu najvišji predstavniki oblasti, predsednik pokrajinske uprave generalni inspektor Slovenskega domobranstva Leon Rupnik v spremstvu adjutanta podpolkovnika Kregarja, poveljnik Slovenskega domobranstva podpolkovnik

Krener s pomočnikom podpolkovnikom Vizjakom ter štabnim načelnikom podpolkovnikom Peterlinom. Sredi cerkve so bili po štirje zastopniki domobranskih čet. Prišli so tudi sorodniki in svoji padlim notranjskih borec, ki so se lahko prepričali o globoki hvalečnosti Ljubljane njihovim dragim pokojnikom.

Mašo zadušnico je daroval ob asistenci štirih notranjskih duhovnikov notranjski rojak mons. Matija Skrbec, čigar brat je tudi umrl v jelendolskih gozdovih. Vsi navzoči so z ginjaštvom in globokim občutjem prisostvovali svečanemu cerkvenemu opravilu ter se z molitvijo spominjali nesrečnih žrtv komunizma.

V Ljubljani bivajoči Notranjci in begunci pa so imeli svojo posebno spomensko počastitev v dvorani Kmečke pisarne. Uvodno besedo je spregovoril predsednik pododborja Notranjcev prof. Srečko Baraga, nakar so imeli spominske govore glavni urednik gospod Mirko Javornik, ki je ugotovil, da je samo v šestih notranjskih občinah padlo od zasedljene roke lastnih bratov 313 žrtve, dočim je bilo po bitijah po krivdi komunizma še 399 drugih žrtve, nadalje grahovski junak Stanko Tomazič, ki se mu je posrežilo, da je v usodni noči zbežal iz goreče Krafčeve hiše, predsednik begunskega odbora Žurnik Škulj in dekan M. Skrbec, ki je spomnil navzočnim opomin padlih grahovskih junakov, da moramo biti edini, da se moramo med seboj ljubiti in ljubiti svoj narod.

Tako je bila Ljubljana na žalostno obletnico grahovskih dogodkov v duhu zbrana z domobranci-mučeniki v njihovi neustrašni borbi za sveto stvar. Izpričala je svoje tople utripajoče srce, svojo globoko hvalečnost v plemenitosti borbe, v strahotni življenjske preizkušnje padlim grahovskim vzornikom.

Komunisti občutijo zmeraj bolj udarno moč domobrancev

Usodni porazi komunističnih skupin pri Koprivnici, Podtumu, na Rigi in pri Toplicah

Vstijo se porazi komunističnih skupin, ki begajo po deželi. Celotno kočevsko Rogu niso komunisti več varni. To se je pokazalo ob porazu domobrancev v smeri Koprivnice. Komunisti so se razbežali. Na bojišču je obležalo 25 mrtvih komunistov, med njimi tudi zloglasni Alojzij Kolman ter namestnik poveljnika belokranjskega tolovajskega odreda Miha Zupančič. Domobranci so zabili 16 tolovajev in 1 tolovajko. V Kolmanovi torbi je bila izkazana komunistična partija. Na podlagi izkaznice je razbiti, da je bil Kolman član partije od aprila 1942. Zelo zanimiva je graja, ki jo je izrekel komunistični glavni štab belokranjskega odreda. V tej graji se ugotavlja, da so situacijska poročila odreda iz dneva v dan slabša.

Za komunistične skupine je bila zelo nezanesljiva novica ko so doznali, da je bila nedavno ustanovljena v Velikih Laščah nova domobranska bojna skupina. S tem so klesle še bolj stisnjene. Velikolaška bojna skupina je že pokazala komunistom, da se ni z njo

šariti. Begajoče komunistične enote bodo imele še dovolj prilike spoznati udarno moč velikolaške domobranske bojne skupine.

Tudi Cankarjevi brigadi ni bilo prizaneseno, ko se je skrivala okoli Toplic, Podtuma. Podtoste in Stare Zage. Od 6. do 11. novembra so domobranci zasledovali brigado, ki se je morala končno spoprijeti v boju, ki pa je bil za komuniste usoden. Komunistična radjska oddaja postaja je bila razdeljena. Na bojišču je obležalo pet komunistov in ena komunistka. To je bilo na Rigi in Podtumu. Komunisti pa so morali občutiti udarno moč domobrancev tudi pri Toplicah. Skupaj je bilo med komunisti nad 100 mrtvih in ranjenih, dočim sta bila med domobranci le dva lažje ranjena. Zadnji spopadi s komunisti, ki se pa skušajo izogniti vsakemu boju, če le gre, so dokazali, da so tudi »brazne« komunistične enote, ki se pripravljajo za borbo in vojaške izveščanosti na zelo nizki stopnji.

Brandi potopili svojo podmornico

Pri vojni mornarici, 25. nov. PK (vojni poročevalec A. Haase).

V jasni lumnini jesenski noči pluje podmornica kapitana Brandija proti sovražniku. Bliskajoče se luči kažejo, da je kopno blizu. Kakih 20 km pred obalo se pomika podmornica proti svojem novemu operativskemu področju, novim dejanjem naproti.

Takoj po polnoči se čuje alarm: sovražni letalci. Anglosko letalo osvetli Brandijevo podmornico z žarometom, poveljnik pa da mirno dovoljenje za strel. Ljudje so skrajno napeti. Naslednji trenutek je žaromet že ugasnjen, razbit. Nato zdrvi letalo preko poveljniškega stolpa, tri bombe padejo, ena eksplodira pod podmornico. Vendar je tudi letalo tako hudo zadeto, da strmoglavijo kakih 100 metrov dalje kot žareča bakla v morje. Eksplozije so poškodovale baterije. Morska voda je pričela vdirati v podmornico. Sunk ob eksploziji je bil tako močan, da je odneslo s krova protiletalsko streljano. Vendar je podmornica še sposobna za plovbo. Kljub vsem poškodbam se z enim motorjem vleče proti obali.

Uro kasneje postane položaj še težji. Neko drugo britansko letalo je našlo po-

škodovano podmornico ter jo napadlo z bombami. Tokrat je škoda resnejša. Bombe so težko poškodovale stolp. Več moč je bilo ožganih s fosforjem. A tudi to pot je bil obrambni ogenj učinkovit. Napadalec je bil zadet ter je izginil v noč. Svojege letalske gotovo ni več dosegel.

Z muko se vleče podmornica vzdolž obale. Ker pa gre v tretjič rado, je nenkrat pretresel vso ladjo močan sunk. Podmornica je zavzvala na čer ter jo je bilo treba zapustiti. Da ne bi dobil sovražnik orožja in priprav, je zapovedal poveljnik uničenje ladje. A že so se prikazali Angličje, ki so očito spoznali Brandijevo namero, ter so jo skušali preprečiti. 4 ure so napadali z bombami, streljanci in topovi. Ko so odstrelili torpede, je bilo uničevalno delo gotovo, tako da so bili poveljnik in posadka zadovoljni. Brandi je z veliko spretnostjo vodil delo ter kljuboval vsem nevarnostim. Vso posadko se je posrečilo rešiti. Razen nekaterih lažje ranjenih so bili vsi mornarji zdravi.

Britanci niso mogli ujeti Brandija, svojega najboljšega nevarnega nasprotnika v Sredozemlju. Nekaj tednov kasneje so izgubili rušilec razreda »Hunters«. Postal je žrtev Brandijevega torpeda.

Med zapadnim in vzhodnim blokom

Stockholm, 26. nov. Pod naslovom »Zapadna antanta in vzhodni blok« piše Svenska Dagbladet, da se lahko brez pretiravanja reče, da švedska enako kot sedaj tudi Norveška in Danska niso pripravljene da se v bodoče vežejo na zapadno antanto proti vzhodnemu bloku. Sever noče biti med klavrom in nakovalom, temveč upa v »dobre prijateljske odnose« na vse strani.

Ameriška kritika

Stockholm, 26. nov. Načrt zapadnega bloka, proti kateremu so boljševidi že zavzeli svoje stališče, so pričeli sedaj silovito kritizirati tudi ameriški listi. Tako je vzbudil članek londonskega »Timesa«, v katerem se je list javno zavzel za zapadnoevropski blok, v Zedinjenih državah odločen odpor. »New York Sun« vprašuje ironično, kako daleč hočejo pomakniti pri tako zvanih pripravah za svetovni mir uto nazaj. Niti Roosevelt niti zunanji minister Hull ne moreta pristati na to, da bi bila v Evropi dva bloka sil. Ameriško prebivalstvo ima občutek, da se bile vojna zato, da bi bila dvema veselilna dana možnost obvladati Evropo in imeti male države pod svojim nadzorstvom. V takih okoliščinah bi bila odveč vsaka debata ameriškega kongresa o dumbartonškem načrtu za društvo narodov, ako ga nameravata Anglija in Sovjeti ka zveza tako naglo uničiti.

Neka vest »Stockholms Tidningen« iz New Yorka poudarja prav tako »razočaranje in obup«, ki sta zavladala v Zedinjenih državah sprito načrta o zapadnem bloku.

Priprave za novo zavezuško konferenco

Zeneva, 26. nov. Severnoameriški poslanik v Moskvi Harriman je prišel, kakor poroča »Manchester Guardian« v Londonu v svrhu razgovorov, ki so v zvezi z nameranim sestankom Stalina, Roosevelta in Churchilla. Razen tega se je razgovor al z britanskim in zavezuškimi državniki o »poljskem problemu«.

Objave

V točlinici Nabavljajne zadruge na Vodnikovem trgu je nekdo našel 25. t. m. pred 11. uro zgubljeno listino z nad 800 L. Ker so v nji razna dokazila, zapiski, poštna položnice, slika draga sorodnika in porabljena tobačna nakaznica za november s popolnim lastnikovim naslovom, se prosti, da jo pošten najditelj vrne poznanemu upokojencu, v najkrajšem času. Natakarija pozna najditelja, ki naj gotovo vrne denarno nagrado lastniku, kakor koli ali jo odda v uredništvo »Slovenskega Naroda« ali »Jutra« proti večji nagradi v ogh nadaljnjemu zasledovanju.

Narodnim pionirjem, njih družinam, svojem prijateljem!

Od torka, 28. t. m. dalje bo poslovala v prostorih Akademskega kolegija, Kolodvorska 22, pritrileže desno, posebna pisarna pod nazivom Zvezna pisarna narodnih pionirjev, ki bo skrbela za stalno zvezo med vami in vašimi svojci na delovni službi.

Pošiljati morete poljubna pismena poročila (dopisnice, pisma itd.) ter pakete ne glede na obseg in število.

Potrebno je:

1. za pisarna: napisati točen naslov,
2. za pakete: dvigniti v pisarno nalepnico ter jo točno izpolniti in prinesiti nezaprte pakete v pisarno.

Pisarna bo prav tako skrbela za dostavo vseh sporočil in paketov, ki jih žele na delu se nahajajoči narodni pionirji poslati domov.

Zvezna pisarna narodnih pionirjev

Opisnilo

Uprava policije opozarja občinstvo, da od vseh policijskih organov, kadar vrsijo pri strankah kakršne koli službene posle, zahteva, da se legitimirajo, čeprav jih poznajo kot policijske uslužbenke. Ugotovili so se namreč primeri preiskav ali drugih nepravilnosti, ki so jih zagrešili posamezniki, izdajajoče se za organe uprave policije. Prav posebno pa naj občinstvo zahteva od organov, ki so v službi pri protidraginskem odseku, da se legitimirajo s posebno legitimacijo tega odseka. Brez te legitimacije policijski organi ne smejo izvršiti nobene preiskave, zaplenbe, pregledovanja lokalov ali podobnih pregledov, ki spadajo v pristojnost tega odseka.

Vsako, tudi najmanjšo nepravilnost, ki so jo že ali ki bi jo v bodoče zagrešili policijski organi, naj občinstvo zanesljivo javi osebno pri upravniku policije.

UPRAVA POLICIJE

V spomin nepozabni Malči Kaklovi

Trije meseci so minili, odkar smo se za za vedno poslovili od Tebe. Dehteče cvetje, s katerim smo zasuli Tvojo krsto, je že davno, davno ovenelo. Umaknilo se je svezim rožicam, ljubkim mačeham, ki so sklanjale svoje pisane glavice v čametaščo odojo nad Teboj. Pa so tuncle tudi te in zdaj se dviga nad Tvojo gomilo bel marmor, poslednji dokaz ljubezni, ljubečih staršev svoji edinki. Glej, Malči, tobo je tudi s Tvojo podobo. Medtem ko Tvoja zadnja slika blede vedno bolj in bolj v našem spominu, se s čudovito jasnostjo rše Tvoja nekdanja podoba v naših dušah. Takšna, kakršna smo te poznale do nedavna, takšna, kakršna smo Te imele tako zelo rade. Podoba zdravlja in mladosti, srebrnega smeha in sončnega humorja. Najboljša tovarišica in prijateljica! Le kako bi Te mogli kdaj pozabiti! V belem kamnu bo zapisano Tvoje ime, do kler ga ne bo zdrobil zob časa in v naših srcih bo zapisano vse, dokler nas ne bo strla peza življenja.

Draga Malči, trije meseci so že minili, pa še zmeraj ne moremo verjeti, da si nas res za vedno zapustila. Uho nehotne prisluhne zvonce, če se bo oklasi tako, kakor si imela Ti navado zvoniti. Zdaj, zdaj boš stopila v sobo: »Malči, za božjo voljo, kod pa hodiš tako dolgo, da Te ni na spregled?« — »Oprost, toda res nisem imela časa« in že odneva soba od prešernega smeha in veselih šal. — Da, tako bo, saj drugače ne more biti. Srce želi, srce verjame, da bo tako, razum pa pripelje svoje ledeno pesem: Nikoli več!

Necesa se jasno spominjam. Ko smo se vračali od Tvoje poslednje poti in so nam, Tvojim prijateljem, tihše solze drsele po licih, je dejal Tvoj in naš skupni znanec: »Nikar ne jokajte! Pogledite, koliko nas je, ki smo jo spremljali za slovo. Naj vam bo v zadoščenje to, da smo jo imeli radi vsi, ki smo jo poznali. Res pa je, da smo njeni izgubili.«

Zamislila sem se. Izgubili? Ali moremo izgubiti nekaj, kar je tako tesno povezano z nami, z vsakim čustvom in vsako mislijo? Kdo nam more to vzeti? Smrt? Da, smrt, ta nam je vzela Tebe, toda to, kar si nam bila in pomenila in nam pomeniš še vedno, tega nam nihče ne more vzeti. Preveč lepih ur smo presanjale skupaj, na preveč lepih dni nas veže skupni spomin. Ogrevale smo se za iste mladostne ideale, celo vsako žalost smo delile. Toda Tvoj zlati humor je vedno pomagal preko vseh težav! Prelepi dnevi v Tvoji študentski sobi! In pa urice skupnega študija za drugi državni izpit iz primerjalne književnosti. Blazene ure, ko nas je zanimivi študij vse prevzel, potem pa je kakor v sploštev vsake pol urice sfrčal kak Tvoj dvotip po zraku, v hipu napolnil sobo z zvoničnim smehom in obital na robu knjige. Nekoč, draga Malči, bom zaprosila pri Tebi doma za tisto knjigo, toda zdaj še ne! Bilo bi preveč hudo, če bi dvignila pogled, pa ne bi več srečala Tvojih smejočih se, jasnih oči. Zgodaj, mnogo prezgodaj si odšla od nas! Toda Tebi je zdaj dobro in lepo, kajne, Malči? Saj je že stara modrost odkrila, da mlad umrje tisti, ki ga bogovi ljubijo. Na Tebi se je pač ta rek uresničil. Pogled, Malči, nikoli ne boš ostala. Življenjski boji Ti ne bodo nagubali obraza, ne pobelili las, Tvoj korak ne bo izgubil prožnosti. Neizpremenjena, vedno mlada bo blestela Tvoja podoba v naših dušah.

Minila bodo leta. In če bo nam usoda naklonila še kaj dni življenja, bo pač prišel čas, ko bodo tudi nam srebrne niti prepletale lase in bo teh niti vedno več in več, tedaj se bomo ob tihih urah pač vedno rajši zatekali v tisti prostorček svoje duše, kjer skrbno čuvamo spomine na najlepše dni svojega življenja. In kje bi iskali lepših, kakor v neskonni dobi študentskih let? Tedaj boš vstala Ti pred nami, takšna kakor nekoč, vitka in črnolasa, s smehom na ustnicah in v očeh. V takih trenutkih se bo Tvoja duša povrnila k nam. Za droben, droben hipce večnosti bo prisluhnila našim dušam in začula bo tiho, pobožno šepetanje: Pozdravljenja, Malči. Ti vigred naše mladosti! — Zora V. P.

Nova zatemnitev

za čas od 24. novembra do 2. decembra 1944: od 16.40 do 7.

Ljubljanska nedelja

Ljubljana, 26. novembra. Ljubljana se je davi predramila v pustem, deževnem poznojesenskem jutru. Letošnja vlažna jesen se kar ne more posloviti. Naše Katice in Katje, ki jih v Ljubljani ni malo, so sinoči in danes skromno praznovali svoj god. V splošnem pa so Ljubljancem preželi današnje nedeljo kakor oblačno od podobnih vremenskih prilikah. Onim Ljubljancem, ki jim ni za nedeljsko kavarniško ali gostilniško posedanje, pa tudi ne za filmske ali gledališke predstave, je najljubša nedeljska spremljevalka lepa in dobra slovenska knjiga, ki nas zmeraj vabi in priteguje s svojo privlačnostjo.

IZ GLEDALIŠCA

Naša mladina se je zbrala včeraj popoldne k mladinski predstavi Kuničeve »Triglavske rožice«. Zabavala se je ob vedrih nastopih Kokodeva, Sabljice in drugih zanimivih odrskih oseb. V Operi je bila polno zasedena predstava Dostalove Ciličije. Za nedeljo popoldne je bila napovedana v Drami predstava življenjske optimistične komedije »Življenje je lepo«, v Operi pa »Mignone. Kratka opomba: Abonent premijskega reda še niso videli celotne predstave »Jenufe« in »Mignone. Prav bi bilo, če bi se jima zagotovilo vsaj nadaljevanje obeh prekinjenih predstav. V tork 18. novembra bo v Drami letošnja prva predstava Schillerjeve »Marije Stuart«. V vlogi škotske in angleške kraljice nastopita Ukmar-Boltarjeva in Mira Danilova. V izvenabonmatskih predstavah pa bosta sodelovali v navedenih vlogah Sarčeva ter Marija Vera. Opera pripravlja D. Gorinskovo mladinsko opereto »Rdeča kapica«. Krstna predstava bo za Miklavža. Novo opereto je uglašil Samo Hubad. V naslovni vlogi nastopi E. Barbičeva.

PREVODOVE NAGRADE

Konec julija je, kakor je objavil Prevod predpis o oddaji mleka. Živnorejci so v smislu tega predpisa obvezani oddati letno za eno kravo 250 l mleka, za dve kravi 900, za tri pa 1500, za vsako nadaljnjo kravo po 1200 l več. V prvem polletju mlekarskega leta od 1. marca do 31. avgusta so mnogi gospodarji dobavili več mleka, nego jim je bilo predpisano. Zato so prejeli po Prevodu posebne nagrade. Gospodari, živnorejci v Ljubljani in okolici so bili deležni 30 do 150 kg soli. Po posameznih občinah so prejeli tudi cigarete. Skupno je bilo razdeljenih po Prevodovih organih nad 120.000 cigaret in okoli 15.000 kg soli. Nagrade bodo nedvomno okrepile pri živnorejnih pripravljenosti za nadaljnje sodelovanje.

ODPRTA NOČ IN DAN SO GROBA VRATA...

Dne 23. novembra je preminil zaslužni zdravnik mestni fizik dr. O. Krajec. Pokopali so ga včeraj ob velikem spremstvu iz kapele Sv. Jožefa na Zalah. Toplo občuteno poslovilne besede sta mu spregovorila predsednik zdravniške zbornice dr. Valentin Meršol in mestni fizik dr. M. Rus. Včeraj popoldne je bil iz kapele Sv. Petra pogreb g. Bena Finza, danes so pokopali iz kapele Sv. Nikolaja Draga četa, sina predsednika Pokrajinske hranilnice v Ljubljani g. Karla Čeca. Danes popoldne je bil z žal pogreb 86 letnega upokojenega sodnega zvančnika Josipa Jeršeta. V Dravljah pa so pokopali ženo postnega poduradnika Heleno Cerv. V ponedeljek 26. novembra bo iz kapele Sv. Jakoba k Sv. Križu pogreb Staške štrekelj. V cvetu mladosti je preminil stud. teh. Dragomir Uranič. Pokojnikom bomo ohranili svetel spomin, svojem globoko sožalje!

LJUBLJANČANI SI ZNAJO POMAGATI

Ljubljancem ni prišlo zlepa v zadrage, kadar koli se znajdejo v življenjski neprikl. Sedaj nam zelo trda prede za drobiž. Navidezno brezpomembna zadeva. Toda če vzamemo svinčnik in šestdeset večkrat na dan po 50 in več stotnik, ki jih moraš kot potrošnik doplačati zaradi manjkajočega drobiža, se nabere v nekaj mesecih že prav čedna vsotica. Med prvimi, ki so se znašli so bili nekateri trgovci s špecerijo. Navrgli so potrošniku Magijevo kocko pa je bila različna zaradi manjkajočega drobiža izravnanja. Nekaterim so kocke celo zmanjkale, pa so si znali pomagati na drugačen način. Strankam odrajujejo kot protivrednost drobiža stotnike z boni in poštnimi znamkami. Pa tudi ljubljanski peki, gostilničarji, kavarnarji in mlekarice so dokazali, da niso od muh. Pripravili so si lične bone in si s tem pomagali iz hipe zadrage. Tode zaslinjeva »drobiža« je vseh vrst. Imaš okrogel drobiž iz lepence, večje ali manjše oblike. Manjši predstavlja vrednost 20 oziroma 25 stotnik, večji pa 50 stotnik. Nekateri trgovci in peki so uvedli kvadratne bone iz debelejših lepence z vrednostjo 10, 20, 25 in 50 stotnik. Seveda so boni veljavni le tam, kjer so bili izdani. Na vsakem bonu je označena tvrdka. Svoje veliko veselje imajo s tem zlasti otroci, pa tudi navdušeni numizmatiki, ki vneto uvrščajo te zasline bone v svoje zbirke. Tudi mestni muzej se zanima za nje. Nedvomno bodo ti zaslini boni kakor slavni »stavarčke« ob prejšnji svetovni vojni ovekovečeni v zgodovini vojnega denarja. Vseh teh skrbí z drobižem pa bomo rešeni že v kratkem, čim pride v promet že napovedani drobiž Pokrajinske hranilnice v Ljubljani.

JUBILEJA GLEDNIH ZAKONCEV

Te dni je praznovati ugledni ljubljanski gostilničar, pešestnik in mesar Ivan Marinkšč 40 letnico svojega zglednega sožitja s svojo življenjsko družico. Slavljenec je navzlic svojim sedmim »križem« vedre narave, v družbi dvotipier in šegav. Je tudi zelo vnet sadjar. — 20 letnico poroke pa sta obhajala te dni vzorna zakonca podravljata tobačne tovarne Janko Babnik in njegova žena Ivanka, rojena Jenko. Slavljenec iskrene čestitke in prisrčna voščila.

ZALOSTNE STEVILKE

Zadnji strahovalni napad angloameriških bombnikov na Ribnico je terjtel težke žrtve. Posebna komisija, ki je bila postavljena z nalogo, da dožene škodo, je sedaj dognala, da je bilo 16 stanovanjskih hiš porušeni ali tako poškodovanih, da jih ne bo mogoče več popraviti. 24 gospodarskih poslopij je razdejanih, med njimi jih je precej, ki jih tudi ne bo mogoče popraviti. 30 stanovanjskih hiš in 14 stanovanjskih poslopij je le delno poškodovanih in jih bodo lahko popravili. Celotno škodo cenijo na 33 milijonov lir. Zalostna poro-

čila pa prihajajo tudi iz Kočevja, kjer so doživeli pretekle nedeljo strahoten letalski napad. Po vseh hišah so popokale šipe. Dom za slepe je v razvalinah. Hiše pri cerkvi in Marlinem domu so porušene.

NEDELJSKE PRIPOMBE

V Ljubljani so nastopile v organizaciji odvažanje smeti nekatere spremembe. Ne vemo sicer, kako je s to stvarjo, Resnica je le, da stojijo pred nekaterimi hišami polni smetiščni zaboji več dni, pa ni nobenega smetiščarja na spregled, da bi jih izpraznil.

Prevod je lepo organiziral prodajo sadja, zlasti jabolk. Sedaj pa se oglašajo starejši ljudje, ki prosijo Prevod, da bi se pri tem tudi njih spomnil. Tudi staremu človeku sadije dobro dē.

NIČ VEŠ SPREVEDNICE

Tramvajski potniki in potnice so te dni z obžalovanjem ugotovili, da v tramvajih ni več sprevodnic. Sprva so mislili, da vrše službo samo v nekaterih vozovih, kaj kmalu pa so ugotovili, da so bile nadomeščene s sprevodniki. Vzrok nenadni opustitvi sprevodnic, ki so se tudi pri nas, kakor že povsod po svetu, odlično obnesle, je po pripovedovanju tramvajskih uslužbenec, močno znižanje dohodkov elektrif. čne cestne železnice. Odkar tramvaj obratuje v znatno skrčenem obsegu, so se tudi njegovi dohodki, kar je povsem razumljivo, temu primerno znižali. Sprevodnic so sprejeli 50, v dveh skupinah po 25. Tolikšno število novih uslužbenec je bilo za upravo elektrif. čne cestne železnice menda le prehuda obremenitev. Ker sedaj tramvaj počiva od 9.30 do 12.30 in od 16. do 19. ure, to je skupaj 6 ur, se je delo nastalo vprašanje urediti tako, da so novo nastali položaju prilagodili službene ure sprevodnikov.

„Pod križem“

Pisatelj Lojze Zupane je slovenskim čitateljem zelo priljubljen pripovednik. Najnovejšo njegovo delo, roman »Pod križem« izide konec novembra med letošnjimi Vodnikovimi knjigami. Ker ni dvoma, da bo to tako sveže in globoko dojmljivo pisano pripovedno delo doseglo lep uspeh, ne zamudite prilike, da se čimprej vpišete med člane »Vodnikove družbe«, ki tudi letos svoji knjigi (omenjeni roman in Vodnikovo pratio 1945) tiska v omenjeni nakladi. Glasbina je doletena na 33 lir.

Nova mladinska knjiga

Knjigarna Tiskovne zadrage je pravekar izdala novo slikanico, ki jo zelo razveseljuje mlade bralce: S. Th. Rotmana »Sanko in Jotko« v priredbi V. Levstika. Z besedo in sliko pripoveduje avtor veselo in pravljice prigrade mogočnega leva in nagajive opice. Knjiga je posebno primerna za darilo ob Miklavževem. Dobiva se v knjigarni Tiskovne zadrage.

DRŽAVNO GLEDALIŠČE

DRAMA

Ponedeljek, 27. novembra: Zaprt. Torek, 28. novembra ob 16.30: Marija Stuart. Red Premierski.

Letošnja uprizoritev »Marije Stuart«. V letošnji predstavah se Schillerjevo zaljubljenosti igrali vlogi škotske in angleške kraljice Ukmar-Boltarjeva in Mira Danilova. Vlogo Oskellja bo igral letos prvič Dranko Miklavčev, član Dramskega studija.

OPERA

Ponedeljek 27. novembra: Zaprt. Torek, 28. novembra ob 16.30: Orlina. Red E.

Mladinska skupina Jadransko Primorje RADIO LJUBLJANA

PONEDELJEK, 27. NOVEEMBRA

7.00—7.10: Poročila v nemščini, 7.10 do 9.00: Jutrarni koncert. Vmes: 7.30—7.40: Poročila v slovenščini, 9.00—9.10: Poročila v nemščini, 12.00—12.30: Napovedi sporeda — nato: Opoldanski koncert, 12.30—12.45: Poročila v nemščini, poročila o položaju in poročila v slovenščini, 12.45—14.00: Salonski orkester vodi A. Dornelji, 14.00—14.10: Poročila v nemščini 14.10—15.00: Vseukomnijski koncert, 15.00—17.00: Prenos srednjega nemškega sporeda: Pisano polje, daj židane volje, 18.30—18.45: Glasbena medigra, 18.45—19.00: Segave besede — Zorica Simčič bere svojo humoresko »Generalka«, 19.00—19.30: Sramel 4. fanje, 19.30—19.45: Poročila v slovenščini, 19.45—20.00: Aktivno predavanje (prenos), 20.00—20.15: Poročila v nemščini, 20.15—21.30: »Iz opornega sveta« — Giuseppe Verdi: Prirozi iz opere Troubadur. Radjski orkester vodi Anton Neffat, sodelujejo: altistka Elza Karlovac, sopranistka Valerija Heybalova, tenorist Ladislav Rakovec, baritonist Veloslav Janko in basist Friderik Lupša ter operni zbor. 21.30—22.00: Drobni napeli, 22.00—22.15: Poročila v nemščini in napoved sporeda, 22.15—23.00: Sinkope, 23.00 do 24.00: Prenos srednjega nemškega sporeda — glasba za lahko noč.

Borba za svobodo ruskih narodov

Ruski narodi naj postanejo zopet deležni onih pravic, ki so si jih priborili z ljudsko revolucijo 1917 — Ustanovi naj se nova svobodna narodna država brez boljševizma in brez izkoriščevalcev

Praga je bila te dni v žarišču svetovne pozornosti. V praskem gradu je bila namreč ustanovljena skupščina odbora, ki si je nadel nalogo osvoboditve tlačnih ruskih narodov. Zastopniki ruske, ukrajinske, beloruske, tatarske, kavkaskih in turkumanske narodnosti so z velikim navdušenjem sprejeli zgodovinski manifest, ki ga je prebral general Vlasov kot predstavnik osvobodilnega odbora ruskih narodov. Manifest je zbudil veliko pozornost v vseh političnih krogih, saj so v njem točno označena osvobodilna stremiljenja strahovanih ruskih narodov.

Proglas, ki vsebuje točne smernice za skrajno borbo proti boljševizmu, je namenjen vsem kulturnemu svetu. V njem se ugotavljajo sledeča dejstva:

»Čemu se bore v tej vojni narodi naše domovine? Čemu so obsodeni, da prenašajo neštete žrtve in trpljenje?

V revoluciji 1. 1917 so poizkušali narodi ruskega imperija uresničiti svojo težnjo po pravici, splošnem blagostanju in narodni svobodi. Dvignili so se proti preživetemu carskemu režimu, ki ni imel niti volje niti ni bil sposoben, da bi odstranil preostanek tlačništva ter gospodarske in kulturne zaostalosti; bistva socialne nepravilnosti, vendar si stranke in vodilni ljudje, ki so po odstranitvi carizma prišli na oblast, niso upali izvesti pametne in pravilne reforme ter se zato s svojo dvolično politiko, s svojim stremiljenjem po oportunitizmu in s svojim obotavljanjem, da bi prevzeli odgovornost za bodočnost, pred narodom niso obnesli. Narod je spontano sledil onim, ki so mu obljubljali takojšen mir, svobodo in kruh ter postavljali radikalna gesla.

Boljševiška stranka pa ne le ni izpolnila zahtev naroda, temveč je s stalnim utrjevanjem svojega nasilnega sistema odvzela narodu vse priporočene pravice ter ga vrgla v stalno stisko, brezpravnost in neverjetno izkoriščanje. Boljševiki so odvzeli narodom pravice narodne neodvisnosti, razvoja in samostojnosti. Boljševiki so urupali kmetom priporočeno zemljo, pravico nemotenega obdelovanja njihove grude in uživanja sadov lastnega dela.

Delavcem so odvzeli pravico izbire policije, organizacije in borbe za boljšje plačilo njihovega dela, kakor tudi pravico sodelovanja pri vodstvu proizvodnje. Boljševiki so obsodili narode naše domovine v večno revščino, budo in izumiranje. Zasužnjili so jih duhovno in telesno ter pogladi končno te narode za interese, ki se jih sploh niso tikali, v zločinsko vojno. Pred dvema letoma je Stalin še lahko slepil narode z govoricenjem o rodoljubnem in osvobodilnem smislu te vojne, sedaj pa je rdeča armada prekoračila državne meje Sovjetske zveze ter udarila v Rumunijo, Bolgarijo, Srbijo in na Hrvaško, kjer davi tute narode v potokih krvi. Vse to skuša prikriti z lažjo o demokratskem značaju Stalinove ustave in izdajanjem socialističnega družbenega reda. Tako nizkega življenjskega standarda, kakor ga ima spriču ogromnih materialnih virov prav boljševiški sistem, take brezpravnosti in ponižanja človeške osebnosti, kakor je pri njem obstojalo in bo vedno obstojalo, ni spoznal še noben narod na zemlji.

Dalje kot četrt stoletja so prenašali narodi naše domovine vse breme boljševiške tiranije. Nad 25 let so se borili proti boljševičem. Naši narodi so za večno izgubili vero v boljševizem, s katerim postane država stroj, ki vse žre, narod pa brezpraven in ubog suženj brez vsake bodočnosti.

Ako bi boljševizmu uspelo, da se le trenutno vnezdži v mezu evropskih narodov, bi bil zaman dolgoletni boj narodov naše domovine, ki nas je stal toliko žrtv. Boljševizem bi izkoristil izdajnost narodov v sedanji vojni ter bi dokončno ohromil njihovo odpornost. Zato morajo stremeti vsi narodi po uničenju tega groznega stroja.

Sprito tega in v popolni zavesti odgovornosti napram svojim narodom, zgodovini in znanemcu so osnovali zastopniki narodov naše domovine osvobodilni odbor ruskih narodov za skupno borbo proti boljševizmu.

Osvobodilni odbor ruskih narodov ima tele cilje:

a) Stirmoglaviti hoče Stalinovo tiranijo, osvoboditi narode svoje domovine boljševiškega sistema in jim dati zopet one pravice, ki so si jih priborili z ljudsko revolucijo 1. 1917.

b) Končati hoče vojno in skleniti časten mir z nemškimi Reichom.

c) Ustanoviti hoče novo svobodno narodno državo brez boljševizma in brez izkoriščevalcev.

Za ustanovitev te nove države narodov naše domovine proglasa osvobodilni odbor naslednja temeljna načela:

1. Ravnopravnost vseh narodov naše domovine s priznanjem resnične pravice narodnega razvoja, samoodločanja in suverenosti.

2. Ustanovitev državnega na načelih narodnega dela temelječega reda, v katerem naj služijo vsi državni interesi ustanovitvi višjega življenjskega standarda in narodnemu razvoju.

3. Sklenitev miru in vzpostavitev prijateljskih odnosov z vsemi zavezniki državami s čim večjim povečevanjem meddržavnega sodelovanja.

4. Širokopotezne državne ukrepe za utrditev rodniškega življenja in zakona. Dejansko ravnopravnost žene.

5. Odprava prisilnega dela s pravico delavca, da si sme svobodno izbrati delo, ki predstavlja temelj njegovega blagostanja.

6. Razpust kolhozov, brezplačno predačo vseh zemljišč v zasebno lastnino kmetov, svobodno izbiro obdelovanja zemlje, svobodno izkoriščanje donosov lastnega dela ter odstranitev vsakovrstnih prisilnih davkov z istočasno odpravo vseh dolgov.

7. Ponovna uvedba z delom pridobljene zasebne lastnine, vzpostavitev trgovine, obrti, rokodelstva ter ustvaritev pogojev za udeleževanje zasebne pobude v gospodarskem življenju dežele.

8. Ustvaritev možnosti za udeleževanje duševnih delavcev v narodov blagor.

9. Zagotovitev socialne pravilnosti in zaščita delovnega ljudstva pred vsakršnim izkoriščanjem.

10. Uvedba pravice brezplačnega solanja, počitka, dopusta in starostne preskrbe ne glede na izvor in prejšnje delovanje.

11. Uničenje sistema zlostavljanja in terorja, odprava prisilnih preselitev in množičnih odlogov. Zagotovitev resnične verske svobode, svobode vesti, govora, zborovanj in tiska, jamstvo nedotakljivosti osebe, doma in lastnine.

12. Izpustitev vseh političnih jetnikov boljševizma ter povratek vseh jetnikov in internirancev v domovino, ki so trpeli zaradi svojega boja proti boljševizmu. Nikake osvete in zasledovanja za one, ki so opustili svoj boj ob Stalinovi strani in za boljševizem, ne glede na to, ali so sodelovali pri njem prisiljeno ali iz prepričanja.

13. Obnova med vojno uničenih mest in vasi na državne stroške.

14. Ponovna zgraditev narodu pripadajočih in med vojaškimi akcijami porušeni industrijskih naprav in tovarn.

15. Državno skrbstvo za invalide in njihove rodbine.

Nikakega dvoma ni, da bodo vsi svobodoljubni narodi sveta podpirali osvoboditev ruskih narodov izpod boljševiškega jarma. Uničenje boljševizma je neodgodljiva naloga vseh naprednih narodov. Za uspeh našega revolucionarnega pohoda proti boljševizmu nam jamči dejstvo, da so naše bojne izkušnje večje kakor v revolucijskem letu 1917. Nadalje nam to jamčijo vedno večje organizirane oborožene sile ruske osvobodilne armade, ukrajinske osvobodilne armade, kozakiški oddelki, kavkaški, turkumanski, tatarski in beloruski odredi, pojavljanje oboroženih protiboljševiških sil v sovjetskem zaledju in narasčanje opozicijskih sil v narodu samem, kakor tudi v državnem aparatu in v vrstah sovjetske armade.

Iz politkomisarjevega dnevnika

Vedno se še ponavlja trditev, da OF na Slovenskem ni komunistična, da so pač bili Slovenci ni komunistični. Ni naš namen, da bi kakorkoli dokazovali istovetnost komunistične partije z OF, saj je za to dokazov nešteto, vendar pa priobčimo izpisi iz dnevnika Svezka Josipa, politkomisarja I. brigade Vladimirja Gortana:

»Kada je propala Jugoslavija bilo je čuda tih stranka to seje sverasprilo jerbo toje bilo vse trulo bila je jedina K. P. koja se je udigla na ustanak ise diglo u borbu proti fašizmu sve mase naroda dovuci usebe cilj narodne C. B. uništiti cell fašizam pripojiti sve mase naroda kralja Petra mi ne moremo napdat korjer ne bude priznat naš nacionalni komiteeto uti vladu u Italiji koju stupil Badoljo linija N. O. B. jes ukupiti sve mase naroda bez razlike na vjeru nazon i koju socijal i koju političko stranci pripada...»

Kar malo težko je radi čudovitih prave

Grenka razočaranja z UNRRO

Roosevelt je imenoval prejšnjega new-yorskkega guvernerja žida Lehmana za vodjo »Pomočne organizacije za področja, prizadeta zaradi vojne v Evropi.« — Te organizacije pravijo UNRRO. Zanimivo je, kar piše o tej židovski organizaciji nevtralen list »Neue Zürcher Zeitung«. Ta list priznava, da se je izkazala podpornica organizacija UNRRO kot dobra preskrbovalna ustanova v prid Rooseveltovim političnim prijateljem. Uradniki v osrednjem uradu UNRRE prejemale namreč mesečno 220.000 dolarjev. Glede teh prejemkov ugotavlja omenjeni list, da so v primerih z neznanim proračunom mednarodnega Rdečega križa v Ženevi in sličnih ustanovah tako visoki, da izživajo k primerjav. Nekje delegat evropske države je dejal na konferenci v Montrealu: »Koliko tisočev otrok in žena bi lahko preskrbeli s temi milijoni?« Vprašanje švicarske vljudnosti je, če ugotavlja navedeni dnevnik, da je UNRRA prav za prav »denar poklanjajoča birokracija.« Kdor pozna klica g. Lehmana v New Yorku, bo lahko označil UNRRO kot eno največjih lumparij od začetka stvarstva. Tudi pri UNRRE se je izkazala stara židovska metoda, po kateri iztisnejo siro-maku v stiski še poslednji novčič. Značil-

Saj je le taktika tako zahtevala

Prav gotovo se zdijo tistim, ki ne poznajo taktike naših komunistov, vse te stvari, katere počnejo naši rdečkarji zelo čudne in zapletene. Kdor pa je zasledoval vse njihovo početje od postanka OF na do danes, se temu ne bo čudil, saj je iz vseh njihovih izjav moral spoznati, da čeprav se grečo takozvano Osvobodilno borbo, ni to nič drugega kot borba za nadoblast Komunistične Partije Jugoslavije z drugimi besedami revolucija, ki je narodom te zemlje prinesla toliko gorja in je bilo prelite že preveč dragocene krvi, za katero nam bo vedno žal in je ne bo mogče nikoli ndomestiti.

Kar pogledamo nekaj njihovih izjav z časopisja ali pa iz njihovih zasedanj, katerih ne bodo mogli nikdar utajiti, se manj razglasi, da take zjave dajejo krajevni prebivalci, saj dobro vemo, da take stvari KP ne dovoli, če ni to v skladu z njenimi navodili in njenim ciljem. Omenili se bomo danes samo na izjavo, k se tičejo vrnitve kralja Petra II. za katerega res ne more nihče trditi, da je sodeloval z »okupatorjem« in tudi ne da nima zaveznikov za seboj. Prva je: »Odkločno odklanjamo begunsko vlado, k je jugoslovanske narode v njihovi borbi za svobodo izdala, podprajoč »okupatorjeve« hlapce in narodne izdajalce. Prav zato odklanjamo tudi vrnitev kralja Petra...« Druga je: Najostreje obsodimo bivo jugoslovansko begunsko vlado s

Osvobodilni odbor ruskih narodov vidi v strnitvi vseh narodnih sil ter njihovi podreditvi skupni nalogi — strmoglavljenju boljševiške moči — bistveni pogoj za zmagano nad boljševizmom.

Zato podpira osvobodilni odbor ruskih narodov vse proti Stalinu naperjene revolucionarne in opozicijske sile z istočasno odkločno odločitvijo vseh reakcionarnih teženj, ki bi bile zvezane z oškodovanjem narodnih pravic.

Osvobodilni odbor pozdravlja pomoč Nemčije pod pogoji, da ne bosta kršeni niti čast niti neodvisnost naše domovine. Ta pomoč predstavlja trenutno edino rešeno možnost za organizacijo oboroženega boja proti Stalinovi kliki.

S svojim bojem prevzema odbor odgovornost za usodo narodov svoje domovine, ki se že bore z orožjem v roki in ki so na ta način pokazali svoje junštvo ter pripravljenost žrtvovati za osvoboditev domovine izpod boljševizma svoje življenje. Z odhodom stoji milijoni ljudi, ki so zbežali pred boljševizmom in ki posvečajo vsi svojo silo skupnemu boju. Z njim so tudi številni milijoni bratov in sestr, ki trpe pod jarmom Stalinove tiranije in si žele ure osvoboditve.

Častniki in vojaški osvobodilne armade! S krvjo, prelito v skupnem boju, je bila zapечатena bojna pripravljenost vseh borcev raznih narodnosti. Mi vsi imamo skupen cilj. Pogoji morajo biti za nas vse enaki. Le enotnost vseh oboroženih protiboljševiških sil narodov naše domovine bo vodila k zmagi.

Ne izpustite iz rok orožja, ki ste ga prejeli. Bodite enotni, borite se brezobzirno s sovražnikom narodov, boljševizmom in njegovimi pomočniki. Pomislite na to, da vas čakajo trpeči narodi naše domovine. Osvobodite jih! Rojaki! Bratje in sestre, ki ste v Evropi! Vas je več milijonov, vaš povratek kot polnopravnih državljanov domov je mogoče le po naši zmagi. Od vas zavisi uspeh našega boja. Pomislite, da delate le za skupno stvar, za junško osvobodilno armado. Podprite svoje napora in uspehe svojega dela.

Častniki in vojaški rdeče armade! Končate svojo zločinsko vojno, ki služi le zaslužjenju narodov naše domovine. Naperite orožje proti boljševiškim uzurpatorjem, ki podpirajo našo domovino in ki jo izražajo lakoti, brezpravnosti in trpljenju.

Bratje in sestre v domovini! Očitno svoj boj proti Stalinovi tiraniji, proti romarski vojni, združite vse svoje sile v boju za odvzele pravice ter za pravico in blagostanje. Osvobodilni odbor ruskih narodov vas poziva vse k enotnosti ter k boju za mir in svobodo.

vpisala in mnogih napak razumeti vsebino teh vrstic. Kako velik politik je takle politkomisar, o vsem toliko informiran, da je bilo vse v Jugoslaviji trilo, razen vse ostale komunistične partije, ki je potem šla v boj za uničenje posameznih jugoslovanskih narodov, da bi na njih pokopala njihovo zgradila sovjetske republike. Sicer se zdi temu velepolitiku, da ne bo šlo tako gladko, kajti v nadaljnjem prazno, kako je z republiko v Jugoslaviji.

»ne može ser postaviti Republika jerbo nije narod još zrel...«

Mislimo, da je naš narod toliko zrel, da bo znal pomesti s tako šaro, s katero ga hočejo osrečiti razni politkomisarji. Eno je gotovo pri teh ljudih, da hočejo k vavo revolucijo, ne radi naroda, ne radi svobode ali kaj takega, temveč radi sebe. Narod j h je pa izpljunil tudi v Istri, sedaj pa na vodo več, kako in kaj bi še. (Streža ob Jadranu).

no je, da je zastopstvo neke evropske države, ki je bila krvavo potrebna pomoči — Italija ali Grčija — izdalo samo pri hotelskih računih nad 15.000 dolarjev. Pri tem ni bilo niti najmanjšega zatrdila, da bo stradalce prebivalstvo dobilo le korec več mleka.

Lakota se namreč poraja v vseh deželah in državah, ki so jih zasedli Američani ter njihovi zavezniki, z Bruslja, Pariza, Se-verne Afrike, Sicilije ter južne Italije poročajo britanski in ameriški listi o lakoti in stiskah prebivalstva. S pristno židovsko hinavščino je Lehman govoril o nuni potrebi pomoči po vojni prizadetih narodov, ko je na konferenci v Montrealu dne 18. septembra podajal obračun o delu UNRRE. Toda september je minil, oktober tudi, ni pa nobenega sledu o kakšnem zboljanju ali spremembah. Sedaj pa se oglašajo »Times« in zatrijujejo, da je povsem jasno, da ne more UNRRA prijeti svojega dela hitro in v največjem obsegu. Pri tem navajajo izjavo britanskega člana Riharda Lawa, ki je izrazil svoje mnenje, da si je treba biti na jasnem glede tega, če namerava UNRRA izpolniti vanjo uprta upanja ali pa se bo sedanje veliko razočaranje končalo z neuspehom.

kraljem Petrom na čelu, ki s svojim izdajalskim delovanjem zabija nož v hrbet naš osvobodilni borbi... Kralj Peter se je izkazal kot gol orodje svojih vlad. Postaviti se mora pred ljudsko sodišče in jih obsoditi kot narodno izdajalce. In ta: Taka vlada in tak kralj so se sami izločili iz narodne skupnosti. Prav je, da je pripovedan vstop na naše ozemlje kralj v Petru in svoj njegov izdajalski in etrenskiški klk itd. Vse to so pisli komunistični listi, kakor ko so smatrali da so na vku svoje moči in da jim ne more sploštetiti.

Pa je prišlo drugače. Pro-komunistična borba je tej stvari vsi videli zadela take udarce, da je začela okoli sebe gledati. In tedaj so v svoji promagandi pisali: Prišli sedaj na svoj dedni prestol, naš ljubljani vladar. Mi se je zate bormo... Po vsem, kar so neč počeli s kraljem in njegovo begunsko vlado, jim nihče več ni mogel verjeti, da m'sjo s temi izjavami resno. Saj je le taktika zahtevala tako. Zraven pa so vsi koraki poudarjali da bo šele narod odločil, ali se kralj in vlada moreta vrniti ali ne. Seveda so smatrali za narod le člani komunistične partije, ker vse druge smatralo za izdajalce.

In danes! Danes na ko so Sovjeti stobili na jugoslovansko ozemlje in so se komunistične tolpe združile, v kolikor niso bile že preje uničene, s Sovjeti, ter terorizirajo del

jugoslovanskega ozemlja, danes zopet padajo v Beogradu izjave, da se bo kralj vrnil šele, če mu bo narod to dovolil. Vseposvso se sklicujejo na narodno voljo, zraven na jo posiljujejo na najbrutalnejši način. Vseposvso so jim usta polna sladkih besedi o svobodi, zraven pa brezvestno pošiljajo v smrt ne samo svoje sovražnike, temveč tudi vse tiste, katere smatrajo, da jim ne bi trajno ostali zvesti. Zlostna so poročila iz Srbije, ki so jo zasedli Sovjeti Sadovi tega njihovega šepirjenja se čutilo tudi pri nas, kar nam pričajo listi, raztreseni danes po Postoini. Ne bi se obremenili vanje, če ne bi zopet odkrili ali nove taktike in zopet notrievati, da je komunistem sveto vse, kar jih vodi k cilju in da za to ne izbirajo sredstev. Na listu je bilo zapisano:

Bajna bogastva ameriških milijarderjev

Posebno podglavje v življenju ameriških plutokratov predstavljajo njihova podedelka veleposrestva, kjer se izživljajo daleč od javne pozornosti. Naši javnosti so znana razkošna posrestva časopisnega magnata Randolpha Hearsta, ker so bila že ponovno predvajana v raznih ameriških filmih. Največje med Hearstovimi veleposrestitvi je San Simeon Obsega 240.000 orafov. Hearst je zanj potrošil 25 milijonov dolarjev. Sred posrestva stoji ogromen grad, ki je stal 5 milijonov dolarjev. V gradu je ogromna jedilnica, opremljena s črnskimim drugocestnostmi in ogromnim gotskim kaminom iz Chateau de Jura v Franciji. Mize v jedilnici so prenesene iz starih italijanskih samostanov. Najmlajša med njimi sega v 16. stoletje. V gradu je nekaj ducatov starih flamskih oboelnov, ki jih cenijo na milijone dolarjev. Posebnost snalnice simega Hearsta je postelja kardinala Richelieuja, ki jo odstopi Hearst samo najboljšim odličnim gostom. Poleg glavnega grada je na San Simeonu mniški »spanski grad«, ki ga je kupil Hearst v Spaniji in dal prenehati v koseh na svoje posrestvo. Poleg »spanškega grada« je nekoliko večji grad St. Donats Castle, ki ga je kupil Hearst v Walesu in Angliji in prenehal v dveh namikih preko Atlantika v Ameriko. Na Hearstovem veleposrestitvi je tudi poselna železnica, namenjena njegovim gostom. Na svojem drugem veleposrestitvi v Wyntoomu je postavil Hearst popolno bavarsko gorško ves, ki jo je kupil za časa nemške inflacije v Nemčiji in dal prenehati v Kifornijo.

George Vanderbilt je sezidal v Biltmore grad, ki je stal 15 milijonov dolarjev. Med največje veleposrestitve in posestnike gradov na prstevajo družino Du Pontov, ki imajo dancs več gradov, veleposrestitve, jaht, orge, konjnih bazenov in kopačnice kakor kakera koli družina na svetu. V službi Du Pontov je več stráževalcev in nameštencev, kakor jih je imel pred drugo svetovno vojno angleški kraljevski dvor. Du Ponts so posestniki vseh zemljišč in nepremičnin v državi Delaware, ki je prav za prav njihova osebna domena. Poleg tega posedujejo še len del zemljišč v državi Pensilvaniji. Tako je v državi Delaware vsa samouprava v rokah Du Pontov, ki so tudi vodilni člani federalne delawarenske vlade. Du Ponts so sezidal v državi Delaware toliko gradov, da jo imenujejo danes »deželo gradov«.

V okolici Wilmingtona imajo Du Pont 24 veleposrestitve. Med njimi je najbolj sloveča Wintherthur, kjer so zgradili Du Ponts svojo poletno rezidenco. Tu imajo Du Ponts grad

Najbolj usmiljenja vredne žrtve komunizma

Ko naši protikomunistični borci rešujejo narod pred brezobzirnim komunizmom, smo dolžni še posebej spomniti se tistih, ki so kot ranjenci morali za Boga, narod in domovino sprejeti tiho trpljenje nase; Oni trpejo po bojnišnicah, vise med življenjem in smrtjo. Njih bolečine so čisto tolikoj hude, da jim je pač težko vztrajati v prijetni zavesti, da trpe za tako velike ideale, kakor so Bog, narod in domovina. Težko jim je trpeti zlasti ker trpe čisto sami, daleč od svojih dragih domačin, staršev, bratov in sestr, Hudo jim je, da so v skletih bolečinah, ki jih jim povzročajo težke rane, daleč od tovarišev borcev, s katerimi so se samo ob rami navdušeno borili proti rdečim zločincem, katerih cilj so le rop, požig, umor, skratka: uničenje vsega, tudi slovenskega naroda. Kako lahko se zdi, da se človeku prav zaradi te usmiljenosti oziroma zapuščenosti trpljenje je poveča in mu tako utegne vzeti navdušenje za stvar, za katero se je boril.

Zato je nužno, da se mi zdravi borci zavzamemo za svoje ranjene junake, da jim pomagamo prestopiti preizkušnjo, ki jih je zedela. Rešili jih bomo vsaj malo zapuščenosti, ki jih včasih morda še bolj boli kakor njihove rane.

To je prvi razlog, zaradi katerega smo pričeli nabiralno akcijo za ranjence. Se bolj pa nas je k tej odločitvi nagnil spomin na tiste ranjene junake, ki so unadili obrazov ob žrnovirjih, naši narodni nesreči, v nas proseče unirali izmučene oči ter nas tako nemo prosili pomoči.

Končno smo se zavzeli za ranjence zlasti zato, ker so le-ti najbolj usmiljenosti vredne žrtve zločinskega komunizma. Nikjer se komunizem ni pokazal tolikanj nečloveškega in tolikanj zverinskega

Boljševizem ogroža čankajška

Spremembe v Čunkingu so vzbudile v evropski javnosti pravo senzacijo. Dogodki so se razvijali zadnje mesece in je treba spremembe v vodstvu Čankajškove Kitajske spraviti v zvezo s pogajanji, ki so se že delj časa vršila med zastopniki kitajskih komunistov in čunkajške vlade.

Dosedanji dolgoletni finančni minister in Čankajškov svak Kung je moral odstopiti, da je napravil prostor zastopniku komunistov Yuju. Tudi odstop dosedanjega vojnega ministra v čunkajski vladi je posledica zahtev severokitajskih komunistov. Pri teh spremembah gre nedvomno za spremembo sistema v Čankajškovi politiki. Ta sprememba je tako dramatična, da si je bolj ne moremo misliti. Kung je predstavljal v dosedanj čunkajski vladi washingtonske interese. Kot Čankajškov svak je imel ogromen vpliv na vodstvo kitajske politike. Umrljivo je, da so imeli krogi v Walstreetu največji interes na tem, da se obdrži Kung na mestu finančnega ministra.

Nekateri krogi menijo, da je treba še počakati, če se bodo komunisti zadovoljili s tem svojim prvim tržumom, ali pa poj-

Smrt fašizmu — sloboda narodu — Živjo Tito — Dol z angleškim hlapcem kraljem Petrom! Torej sedaj, ko mislijo, da jim ne bi moglo spodleteti, spet več ne rabjo kralja Petra Sedaj je zopet izdajalec, belogardist, bojažljivec, reakcionar itd. Vemo, da jim bo neprijetno, ko jih bomo snomali na njihovo izrazoslovje in bodo skušali podtakniti te letake, če ne plavogardistom, na vsaj belogardistom, vendar jim to ne bo uspelo, saj jih že vsak pozna. Če so pa že tako daleč, da bodo zatajili na listkih tudi svojo štampiljko, ki se glasi na naslov IX. Korpusa, potem ne bomo slabio misli o njih samo mi, ampak tudi njihovi somišljeniki, če so pošteni! — (Iz Posto ne.)

s 30 sobami. Stala jih je 10 milijonov dolarjev. V Longwoodu je sezidal še famlije Du Pontov Pierre Du Pont svoj grad sredi tisoč orafov prostranega parka. V parku je s stočkom pokriti tropski vrt, ki meri 60 orafov. Poleg tega ima nad 100 orafov prostrane zimске vrtove, kjer goje preko vsega leta oranže, citrone, slive in drugo sadje. Grad ima nad 200 sob. Posebnost v gradu so ogromne orgle z 10.000 piščalkami. Za prevoz orgel so potrebovali 14 železniških vagonov. Njihov glas bi nanolnil tri katedrale. Na orgle igra sloviti belgijski mošter Firmen Swinnen. Za pogon mehov je postavljen 12 konjskih sil močan električni motor. Orgle so nameščene v nalaž za to zgrajenem zimskem vrtu. V Longwoodu je nozidal Du Pont tudi celo normansko mesto, ki ga je prenehal preko Atlantika s parnikom. Ne manjka tudi gledališča s 1200 sedeži.

Brat Pierra Du Ponta Henry je postavil v Wintherthuru na svojem posrestitvi novo cerkev, v kateri je namestil orgle z 9000 piščalkami. Grad Henry Du Ponta Nepurs slovo po svojih portalih. Največji med njimi je bil svoje dni glavni vrbod v palačo Katarine Velike. Malo manjši je kuni v Wimbedonu. Posebnost nemourskega gradu so tudi številni vodometi, ki so po mnenju strokovnjakov lepi in bolj dovršeni nego sloviti vodometi v Schönbrunnu in Versaillesu. V Nemoursu so tudi največji ameriški hlevi za dkalne konje. Nemours ima lastno radijsko oddajno postajo, svojo pošto in telefonsko centralo s 500 številkami.

Ni manj razkošno sta opremljeni kraljevski palači Wilkoma Du Ponta. Družina Du Pontov ima ogromne palače še v New Yorku, Fladelfiji, Washingtonu in Parizu. Nekaj družinskih članov prebiva tudi v naših stanovanih. So to možje in žene, ki jih je stanovanja izključila iz svojega občestva, ker so se poročili svojemu stanu neprimerno. Skupna vrednost nepremičnin družine Du Pontov presega 250 milijonov dolarjev in neprerastano raste.

V nič manj razkošnih palačah žive Vanderbiltdovi. Družinska palača Vanderbiltdov stoji v Biltmontu. Palača ima več stanovanjskih prostorov kakor vsi baleslovni Hearstovi gradovi v Kiforniji skupaj. Cornelius Vanderbilt je posestnik celega mehiskega mesta Obregon City. Poleg tega je še posestnik ogromne palače v New Yorku, velikih veleposrestitve v Kentuckiju, lovskih gradov v Kanadi in Kaliforniji. Vsi Vanderbiltdi imajo okoli 30 gradov in palač, vrednih nad 150 milijonov dolarjev.

ga kakor ravno pri podlem streljanju ranjenih borcev. To je bilo na Trnjaku, na Grčaricah, Crnem vrhu, takšna je usoda naših ranjencev, ako jih dobe v roke tolovajev. Rdečkarji gredo pri tem celo tako daleč, da postrele običajno tudi lastne ranjence, ker potlej pač lažje ubeže. V znak protesta proti temu rdečemu zverinstvu in da še posebej poudarimo neizpremenljivo človečanske pravice, smo se odločili, da bomo svojim ranjenim tovarišem pomagali, kolikor le bomo največ mogli.

V ta namen smo hitro doleteli nabiralca. S prazno leseno škaflico, ki je še vsa dišala po kubanskih cigarah, se je postavil pred vrata pisarne, kjer so pravkar delili plačo. Siehernemu, kateremu so odšteli jurške ali pa vsaj metuljčke, je takoj skočil za vrat ter ga osušil za deset, petdeset, prenekateroga celo za sto ali dvesto lir, kolikor je pač bilo koga volja dati od sebe. No, pa pri nabiranju ni bilo posebnih težav. »Za ranjence pa mora dati,« tako so besedovali vojaški in brez nadaljnje utemeljevanja še gro globoko segali v žep ter odštevati še sveže denarce svoje plače.

Vojaški sosednjih edinic so čisto kaj radi zavidali veharškimi fantom njih ne baš majhne plače. Pa jim jih kar radi privoščimo. Saj vedno radi dajo ne samo za rujno vince, za katerega je sedaj nastopila izredna suša, ampak tudi za dobre namene.

Tako smo kar na hitro roko nabrali že 2731.50 lir. Z večjimi vsotami so podprli našo nabiralno akcijo za ranjence naši polveliniki ga. stotnik Fortuna Vinko, nadporočnik Pušenjak Bozdan in poročnik Hladnik Nace in Bajc Viktor. Poveljnikom kakor tudi ostalim darovalcem iskreni Bog plačaji!

Opozorilo

Organi policijskega zbora so prejeli strog ukaz, da javijo sieherno prekršitev zateinitve ter vse kršitelje zakr-nitvenih predpisov takoj prijavijo. — V interesu občinstva je, da se pokorava predpisom protiletalske zaštite, ker bo sicer v nasprotnem primeru zadela krivice občutna kazen. Isto velja za neupoštevane predpisov ob priliki letalskega alarma.

Sodobna Ljubljana

Šle smo mimo s prevzetno zavihanim nosom...

Toda časi so se medtem temeljito spremenili

Včasih je bil pujskec — pujskec nič več in nič manj. Toda to je bilo včasih. Takrat se ti je izlozilo vsake delikatesne trgovine smehljala npr. slastna svinjska kračka, poleg pa so ti srmežljivo mežikale prave pristne kranjske klobase v prijetni družini najrazličnejših salam, safalad in hrenovsk. Zjutraj smo gospodinjice s cekarji, malo iz potrebe in malo tudi za kratek čas šle skozi spalir bogato obloženih mesarskih stojnic. Prijazni okrogli lani mesarji so klicali za nami in nas sladko vabili:

»Gospa, želite slanino? Poglejte samo, kako visoka in sveža je.«

»Sveže svinjske zarezance, gospa, tudi »ribco« se imam. Ali na morda prekaljena rebra, čisto mlada in sočna. Stopite no sem, gospa, včasih ste tako radi kupovali pri nas.«

»Krvavice, pečenice, najboljšje, najcenejše. Koliko vam jih dam, gospa?«

Šle smo mimo s prevzetno zavihanim nosom. Niti ozirale se nismo. Bomo že kupile, kjer in kar bomo hotele. Prej pa bomo vse prepešale, prevohale in ocenile. Saj izbira je bila tako velika, da nam je bilo dosti kar težko izbrati izmed najboljših res najboljših. Ob vseh tistih nepredvidljivih popoldnevih smo jo mahinirali na izlet v okolico. Ko sta se nam srce in duša napela naravnih lepot, smo krenili v najbližjo krčmo. Saj to je bila prav za prav poglavitna točka na sporedu našega izleta.

Iz namo svinjsko pečenko, ocvrte svinjske zarezance, kranjske klobase, domačo funko, ocvrte piške, so naštevale za žvrgoletimi gladi.

Tudi to je bilo včasih, takrat, ko je bil kroni stvarstva človek pujskec na je bil samo pujskec, nič več in nič manj. Takrat je pujskec prihajal v svinjskih in nekaterih mešanih, ki so bile nesečno občutljive, so si s parfumanim robčkom zatiskale nos, kadar so šle mimo mnenjaveca domovanja, kajti takrat smo si mislili cenili pujskec edno le na krožniku, slastno pečenega, ocvrtega ali prekajenega.

Toda časi so se od takrat temeljito spremenili. Včasih je pujskec ne prilike Razumemo jih in razumujemo. Pujskova veljava je med tem zelo narasla. Kar nekateri je postal imeniten gospod.

Najljubše domača žival

Medtem se zdaj sveto prepričani, da je pujskec na ljubljanske domače živali in od njega si mu na »sveto« svoja srca in svoje gospodnje domove. Včasih je bil pujskec samo pujskec, je domoval izključno v svinjskih, zdaj pa prebiva v vseh vrstah in vrstah, na podstrešjih, v kletih, na balkonih in v jedilnih shrambah, stranicah, da celo nasje utrice so nekateri vneta pujskorejci predelali v lična domovanja za svoje ljubljence.

Poleti, ste lahko večkrat opazovali pujske, kako so se dostojanstveno sprhajali po vrtovih mešanih vil. Bili so res ljubki in mihi kar za oko tam med gredičami očlate in rož, zlasti, če so bili že lepo okrogli. Vsa družina vnetega pujskorejca je bila zbena okoli njih, in vsak po svoje se je trudil, kako bi jim najbolj postregel in ustregel. Pitali so jih s sladkim mlekcom, jih ščerkali, božali in se jim dobivali z nečestiti ljubimi imeni, da so pujski od gjenjaja krulili. Res, takšni pripori so bili ganljivi in nepozabni in kdor jim je bil priča, si je nehoti zaželel, da bi se sam postal pujskorej.

Kruliči „Gusteljček“

Nekateri pujskorejci bi pa radi svoje pujskorejstvo sramežljivo zamočitali in skrili pred svetom. Imajo pač svoje razloge zato. Toda to ni lahka stvar. Treba se je poslužiti zvijač, ki so dostikrat zelo izvirne in nevarne. Predvsem je treba poskrbeti, da pride mladi pujskec neopaženo na pujskorejčev dom. To pa je v zvezi z velikimi težavami. Zlasti neopažen pujskov prehod mimo mitnice je hudo sitna in tvegana stvar, kajti ljubljanski mitničarji niso od muh. Salamsko dober nos imajo in ti že od daleč izvohajo še tako zavito zvijačo. Toda tudi pujskorejci niso kar tako. Njkar ne mislite tega. V svoji pujskorejski vnemi iztuhajo marškal.

Zatemištev od 16.40 do 7.

France Ločnar:

V senciplanin

Nekaj mesecev po smrti najinega dečka je prišel domov prav močno vinjen. Stopil je k mami in me prišel zopet pretepati. Udarila sem ga z vso močjo v obraz in mu dejala: »Bog me bo rešil tvoje nadlege, umri boš!«

»Kaj, kako si dejala?« je zasikal nad menoj, ker se je bal vse doumeti. Jaz sem molčala, a on se mi je polagoma blizal in me še enkrat vprašal: »Kako si dejala?« Ponovi mi še enkrat! Stopil je trdo k meni, toda jaz sem postala nasproti njemu brezsrčna ter sem mu prav razločno odgovorila:

»Ni ti ne pomaga, preden bo minilo leto, te prav gotovo ne bo več na svetu!« Zavedela sem se tisti trenutek, da so moje besede krute kakor smrtna obsodba. Že sem se pokesala, toda bilo je prepozno. Omahnil je in se zgrudil. Ko sem ga ujela, je začel umirati. Po kratki borbi je izdihnil. To je vsa moja povest...

Ganjen je sin poslušal izpoved svoje matere. Čez čas je vprašal:

»Ali ne bi bilo lepo, če bi se zdaj spomnil te, ki nama je storila toliko dobrega?«

»Da, to bi bilo lepo. Pojdi po njo in jo privedi v domači kraj. V sivih letih je, morda že smrt pričakuje, a vrnitev v domači kraj ji bo gotovo še okrepila zdravje.« Pri tem sklepu je ostalo.

Nekaj dni potem se je Jernej Košir odpravil s svojim konjem na Dunaj. Našel je svojo teto prav slabotno. A močno se je oveselila njegovega poudoba, da bi se vrnila domov. Zaradi starosti pa se je obotavljala in se izgovarjala na šibko zdravje.

»H kateremu zdravniku pa hodite?« jo je vprašal nečak.

Tako je nekoč neka mlada meščanska mamica z lepim belim otroškim vozičkom šla čakati moža na kolodvor. Mitničar jo je na videz že poznal, ker je že večkrat šla z vozičkom naproti možu, ko se je vrnal težko obložen od sorodnikov z Dolenjskega. Hm, saj je mislil mitničar, res prečudno ganljiva je ljubezna te ženičice, ki tako zvesto hodi moža z vozičkom čakati na kolodvor. Skoraj prijetljiva in premalo verjetna je ta ljubezna za današnje prozaične čase.

Ko sta se potem vračala mimo mitnice, se je mitničar podrobneje pozanimal za sivar. Pregledal je možev nahrbtnik, kjer pa ni našel razen jabolk in krompirja nič posebnega. Ko je opravil z možem, »e je obrnil k madi in uci, ki je vsa nasmehljana stala poleg in pozibavala svoj voziček.

»Je fantek?« je vprašal in pokazal na voziček.

Gospa je smehljaje prikimala.

»Kako mu je pa ime?«

»Gusteljček, kakor očku.« se je siadko smehljala gospa.

Mitničar se je sklonil, da bi odgnil svlene zastore, toda gospa ga je z vljudno kretnjo zavrnila.

»Oh, veste, komaj je zaspal, pa nimam rada, da bi se zbudi. Potem bi se tako drl. Nič kaj pravi ni zadnji čas. Menda ima gliste.«

Toda mali Gusteljček v vozičku se je med tem že zbudi. Za svinimi zastori je presunljivo — zakrutilo. Mada »mamica« se je skoraj onesvestila. Mitničar pa jo je smehljaje potolažil:

»Nič se ne razburjajte, gospa saj smo vsega navajeni. Tudi takšne »Gustelčkov«. Zdjaj pa sem ž njim, da si ga malo bliže ogledamo in stehamo, potem bomo na vse zapisl.« In ne da bi čakal, da mu gospa dovolji, je mitničar odgnil vezeno čipkasto odevico in prišel na dan ljubkega rožnatega pujske, ki mu ni bilo sojno, da bi bil kot slepi potnik v otroškem vozičku srečno prišel na pujskorejčev meščanski dom.

Njihovo zdravje je zelo dragoceno

Če srečate pujskorejca in ga povprašate po zdravju v njegovi družini, vam bo najprej povedal, kako se počuti njegov pujskec. Šele potem se bo spomnil ostalih članov svoje družine. Da, zdravje pujskega je zelo dragoceno, prav tako kakor pujski semi. Zato pujskorejec z vso skrbjo bdi nad njihovim žetjem in bitjem. Od jutra do večera opazuje svojega draga in dragocnega rejca in če zapazi kaj sumljivega, jadrno odhiti k živinozdravniku.

»Gospod doktor, zdi se mi, da je moj prašček bolan. Tako klavni je in zjutraj se mu je trikrat kolenilo. Oh, lepo prosim, pojdite brž z menoj.«

Nekateri pujskorejci stoje pri živinozdravniku dan za dnem. Nečeste rešitve, dosti krat pa tudi izmišljene ali pa hudo povečane težave in nadloge svojih pujskov mu odkrivajo in tamajo, kakor da so sami bolni na smrt.

Presrečni so, ko pujskec ozdravi, ko postane spet veder in čvrst. Tako jim je, kakor da so zadel v loteriji glavni dobiček. Vskemu pripovedujejo veselo novico:

»Je že ozdravel?«

»Kdo je ozdravel?« se čudi znanec.

»I, kdo? Kaj ti nisem pravil? Naš prašček vendar. Tako hudo je bil revež bolan. Strašno smo se bali. Zdjaj pa je, hvala Bogu, spet zdrav kakor ribica.«

Nedavno je nekoga mlezela jutra stopla v neko trgovino prijetna ženica. Od mraza je vasa drgetala. V naročju je imela zavoj ves zavrt v debelo odejo.

Povedala mu je, da zdravnik ne pride več k nji in da gre ona enkrat v tednu do njega, da se malo izprebudi.

»No, se je razveselil Košir, ako pridete sami do zdravnika, boste tudi na vozu vzdržali; končno bom pa kar sam stopil k njemu in ga vprašal!«

Pogledal je na uro. »Ravno pri kosilu ga bom dobil. Tako je, tetka, čim dalje bova odlašala, tem slabše bo. Ako vam bo zdravnik dovolil potovanje, bom š jutri odšel proti Berlinu, da bom čim prej vse uredil in se vrnil nazaj. Ker ste bolj rahlega zdravja, morava priti pred mrzomom v Srednjo vas. To naju bo mati vesela!« je pripomnil.

»Z veseljem bi šla v svoj rodni kraj, da bi vsaj v domači zemlji počivala; toda, Jernej, starost me tare, starost!«

»No, to ste mi že v pismu napisali in me strašili, da vas ne bom več videl, pa vas vidim že v drugič; vi boste še na sodni dan kako kuhali,« se je pošalil in šel k zdravniku.

Našel ga je doma. Ko ga je vprašal, če bi bila teta zmožna za daljše potovanje, mu je zdravnik odvrnil, da lahko potuje, saj je skoraj popolnoma zdrava.

Košir se je takoj vrnil in sporočil teti, da bo šla z njim in da je domača zdrava. Ano so obile solze; kajti šestdeset let se ni videla domače zemlje. Z dvajsetimi leti je šla od doma, in odtlej se ni bila domla.

Tudi tega ni vedela, da ji je umrl brat in njegova žena. Vse to ji je povedal šele Košir. Ko se je Košir naslednji dan poslavljaj od tete, ji je poudaril, da naj gleda na to, da bo imela čim manj prtljaje in da naj posestvo proda za vsako ceno.

Tudi v Berlin je srečno dospel in ni imel težave s prodajo svoje lesne industrije. Že pred nekaj leti mu je neki lesni veletrgovec, ki mu je dobavljat les, ponudil lepo vsoto za njegovo podjetje. Šel je takoj k njemu. Brez ugovora je veletrgovec sprejel nje-

»Ali smem malo počakati tukaj na toplem, da pride tramvaj? Zunaj je tako mrzlo,« je zaprosila prodajalca.

»Seveda, mamica,« ji je prodajalec uslužno dovolil, »kar počakajte. Zunaj je danes res mrzlo, človek si zdaj kar hitro nakopije posten prehlad.«

»Saj ne gre toliko zame,« je preprosto rekla ženica, »če se prehladim in umrem, bi ne bilo dosti izgube na svetu, toda za tega pujske, ki ga imam s seboj, se bojim. To živalce so tako občutljive. Sicer sem ga zavila v debelo odejo, toda vseeno moram paziti nanj.«

Ce se zgodi, da nesrečni pušč kljub vsej najskrbnejši pujskorejčevi negi in zdravniškovi skrbi vseeno pogine, o joj in jojmeh, — potem zavlada v vsej pujskorejčevi družini prava narodna žalost. Še celo strici in tete v devetnajstem kolenu in cel kup pujskorejčevih prijateljev in znancev neotlažljivo žaluje in objokuje pujskovo smrt.

Ko se bliža čas kolin...

Na jesen, ko postajajo pujski lepo zajeti in težki, postajajo tudi njihovi srečni lastniki iz čneva v dan bolj popularni. Zanimanje prijateljev in znancev postaja vedno večje, dokler končno ubogi pujskorejec skoraj ne uotne v njem.

Sorodniki prijatelji in znanci kar trumoma prihajajo k njemu, otipavajo njegovega znamenitega pujske in pri tem kar glasno požirajo sline ter hvalijo njegovo pujskorejsko zmožnost — končno pa seveda nihče ne pozabi vprašati, kdaj misli klati.

Pujskorejčev odgovor je izmikajoč, medel in kisel. V mislih že vidi vse te nečiste in brezstevne sorodnike, prijatelje in znance, kako se masje z dragimi kolinami njegovega dragocenega pujske in pri sru mu je, da bi zajokal in zatulil od jeze in ogorčenja. Da, to je prva in zelo znatna kaplja peina v časi njegove pujskorejske radosti. Oh, če bi mogel, bi pograbil svojega pujske in se preselil z njim naravnost na luno, prav izpred nosa vseh teh požeruhov. Toda to je žal, nemogoče. Treba bo iztuhati kakšno drugo zvijačo, da preseljeni te priiskalnike. In iztuhati jo bo, o tem bodite prepričani. Zato vam svetujem, da debelo požrte sline, kajti za kolino se boste obrisali pod nosom. — I. S.

Konj pred 30 milijeni let

Listi so svoječastno mnogo pisali o izkopanih, ki jih je našel nemški staroslovec prof. Weidert v velikih prenogovinskih okrog Geisenthala. So to ostanki izumrlih predzgodovinskih živali, ki so živele v teh krajih pred 30 milijon let. Na zelo zanimivi izkopanini so mogli jasno dojeti, da je vladalo v teh krajih pred 30 milijon leti tronsko vroče podnebje. Podobne rastline in živali kakor so bile tam izkopane, žive namreč danes s mo v tropskih krajih. Veliko zanimanje so povzročile nove izkopane tudi zato, ker so tam prvič našli dobro ohranjeno kožo in celo drobce krvi predzgodovinskih živali, med tem ko so doslej zmeraj našli samo le na kosti.

Pri proučevanju teh izkopanih so prišli do čisto novih domnani o živalstvu one dobe. Tako, so ugotovili, da je bil predzgodovinski konj le okrog 70 cm visok. To se pravi, da je bil približno tako velik kakor današnji pes — voljak. Ta konj je imel posebno močne in ostre zobe, ki so služili kot orozje v obrambi. Posebno lep primer predzgodovinske živali je krokodil. Okamenel je v ležečem položaju. Poleg okamenelih tropskih rastlin je ta krokodil najbolj dokaz, da je bilo v teh krajih pred 30 milijon leti tronsko podnebje. V istih ležiščih so našli tudi, veliko kaco. Dolga je 2,5 metra. Sorodna vrsta kaš živi zdaj v vročih južnoameriških krajih.

ZAKONCA MED SEBOJ

— Kdaj se končno nehaš ozirati za ženskam?

— To bi mi bila morala reči pred 30 leti, ko sem se začel ozirati za teboj.

ČUDNA ŽIVAL

Janezek zagleda na vrtu ježa in pravi: Mamica, pogledj no, tamle je pa kaktus, ki teže po tleh.

govo ponudbo, ker je imel to že davno v načrtu. Se isti dan so naredili pri notarju kupno pogodbo.

Po petih dnevih v Berlinu se je poslovil od svojih znancev ter se zopet napotil s svojim konjem proti Dunaju. Toda to pot mu ni šlo več gladko. Po dveh dnevih vožnje mu je Rabi nenadoma odgovoril. Nikake krme ni hotel več použiti. Samo pil je. Košir si ni vedel pomagati in si je mislil: »Če bo pil samo vodo, ne bova daleč prišla.«

In res mu je naslednji dan padel kar na sredi ceste, tik neke vasi. Vprašal je mimo idodega vaščana, kje bi bil najbližji živinozdravnik. Odvrnil mu je, da mora iti nazaj in to počle pol ure hoda. Ker je ljubil zvesto živalce, je takoj sklenil iti ponj. Prišel je neki kmet. Vsi trije so dvignili konja na noge, in ga počasi vodili pod kozo, ki je stal ob cesti. Nato si je v vasi najel drugega konja in šel po živinozdravnika, a ga ni našel doma. V sosednji fari je razsajala prašičja kuga in je bil ondt zaposlen.

»No, se je nasmehnil,« se ni živinozdravnik doma, grem pa kar k zdravniku, če zdravi ljudi, bo tudi pri mojem Rabijsu ugotovil, ako se mu še da pomagati.«

Vprašal je nekega dečka, ki je šel mimo, kje je zdravnik.

»Saj grem jaz mimo, kar z menoj pojdete, mu je odvrnil.

»No, ta je pa doma,« si je mislil Košir, ker ga je opazil pri oknu v beli hiši. Zdravnik je kar sam prišel in mu odprl vrata. Na vprašanje, kaj mu je, mu je povedal svojo nesrečo in tudi to, da ni našel živinozdravnika doma. Zdravnik se je zresnil in odmajal z glavo:

»Gospod, malce drzni ste!«

»Priznam, gospod zdravnik, toda drugače si nismen znal pomagati. Prepričan sem, da boste vi še hitreje ugotovili diagnozo kakor pa živinozdravnik.«

O rajska roža, herba nicotiana!

Cigareta je zlata valuta za pot pred oltar

O rajska roža, herba nicotiana!

Pesnik sorškega polja Simon Jenko je pozdravil božjo travico, ko je pržgal v ržinko, jo z »endahtje« vlekel, puhel modrikaste dimčke, simbole filozofije, zlagal verze in jih povezoval v kitice, ki se danes ganejo naše srce, prav posebno tista o zaljubljenem mačku.

Kajenje je kult vesoljnega tobakarskega sveta, ki bi se na kratko označil z vprašanjem in odgovorom:

»Kaj delaš?«

»Kadim!«

Kajenje, ali kaj je delo in sicer zelo prijetno delo, ako imaš — cigarete in užigačce.

Rajska roža, herba nicotiana, je neusahljiv vir, ki teče v državne blaginje, ko se ona pretvarja v tobaki dim in izgne, v državnih blaginjah pa ostane za njo suho in čisto zlato.

Cigarete, smotke, vžinke, tobak, klobse za zvečenje, njuhance, pipa, čbuk, vivček, čedra... o, zlati dcalni časi, toda Aranjueški dnevi so minili, egipčovski lonci so se pobili, mnogo se je spremenilo in tudi pesmi so se predrugačile. Včasih so fantje prosili svoja dekleta za rdeče rože, nagelje; roženkavi in rožmarin, danes jim ni takega šavja več mar, temveč prosijo le bežje travice:

»Dekle daj mi cigareto, an pa tobaka daj, da bo zopet za par dimov, k so mojim pljučam slaj.«

»Cigarete, ljubček, nimam in tobaka tudi nece!«

»Če pa nimaš božje travice, moje n'si več deklee!«

Drugo si bom hitro našel, ba a z doto mi ni mar, za tobak in cigarete, jo bom peljal pred oltar.«

V zlatih časih so rekli, da je vse, kar je najslabšega na svetu — ženskega spola, pa naj bo to nesreča, žalost, jeza, bolezen, nevihta, toča, poplava, revščina, lakota, ječa, vojna, smrt itd., toda danes nadkriljuje gospa cigareta bilo, doto, jurje in sploh vse, kar je nekdo in nekaj spadal k nevesti, da je bilo zakonsko življenje mirno, udobno in brezskrbno.

Cigareta je zlata valuta za pot pred oltar, vsako je poslanstvo rajске rože, herbe nicotiane, vse se ji klanja do tal in jo povzdiguje do neba. Sonce mlega podnebja jo obseva, skrbno jo gojijo in čuvajo, kakor mati svojega otroka, ta roža je vsakega kadilca začetek in konec abecede. Njeni rjavi listi imajo v sebi blaženo mamilo, po katerem hrepen vsoljni tobakarski svet, kakor neodolljivo hrepenjajo v vzhodnih deželah po opiju in hašišu. Kogar objame demon, ki ima svoj tron v nastlanih z opojnim sokom, se ne more oprostiti njegovih poljskih tptak, kakor tudi ne vonja rajске rože, v kateri kraljuje car Nikotin. Ta vsemogočni car vlada v tobakni industriji, ki je najizdatnejši vir državnih dohodkov. Pod njegovo oblast spada kultura tobaka, navnanje z listi po trgati, oddaja in tovarniško delo. Iz tovarne dobijo izdelke glavne zaloge tobaka, od teh trafke in iz rok leplih opoltrjev in opoltrije kadilci in kadilke, oboževalci rajске rože in carja Nikotina.

V zlatih, starih časih je marskdo bahaško pržgal bankovce in z njim cigareto, ali smotko, parkrat potegnil in vrgel sijajen čk na tla, toda danes so bankovci tako dragoceni, kakor čki. Z refektorjem lahko iščeš pri bellem dnevu gospode čike po ljubljanskih ulah, a niti enega ne najdeš več, k večjemu tako pohojenega, da bi se se vrgu studil. Čiki so danes valuta v žepih, iz par čikov se zvije cigareta, čkeci ki ostane se pridruži drugim, da se iz čikovih čikov zopet zvije nekaj cigareti podobnega. Vsebinsa v svaljku je vedno bolj temna in končno črna ko zamorec, zviki pa vedno krajši in ožji, da jih kadilci s pin-ceto nosijo k ustom.

O majka roža, herba nicotiana, prav do zadnjega si izrabljal in tvoji oboževalci obračajo žepu skrajščen in hlač, da so najdejo atome tvoih listov, ki so pomešani med niti in kosmice njih tvoriva. Nič ne stori, če malo zasmerdi, za hip je le potolažena želja, kateri sledi slnejša in kadar nima kadilce nobenega vira več, vedno nekaj išče in se

»Morda, Vseeno pa pojdite in počakajte nanje! je dokaj resno odvrnil.

»Gospod zdravnik, čas mi ne dopušča, da bi čakal nanj! Prosim vas, napravite enkrat izjemo — rade volje vam honorar popotirim.«

Zdravnik je zamahnil z roko:

»Kdo vas je napotil k meni?«

»Neki dečko, gospod zdravnik, in moja ljubezna do konjica.«

»Torej res mislite, da bi šel z vami?« je že bolj z mirnim glasom vprašal, ker je spoznal, da Košir ne bo odnehal.

»Prepričan sem, da boste šli, ker čutim, da imate tudi do živali usmiljenje,« je resno odvrnil in pripomnil, da ga bo peljal tja in nazaj. Zdravnik je pogledal na uro.

»Naj bo,« je dejal in si sleklet haljo. Ko sta se sedela na vozu, je povedal Koširju, da je upokojeni vojaški zdravnik in da se je najprej lotil živinozdravilstva, šele pozneje da je presedel.

»No, potem sem imel srečo,« se je nasmehnil. Zdravnik je pokimal. Po natančni preiskavi je vprašal, kakšna voda je šla zadnje dni od njega. Ko mu je povedal, je dejal, da so konjici dnevi šteti.

»Domala brez ledvic je že,« je pripomnil in svetloval, da bi mu napravil konec trpljenja. Košir je sočutno pogledal konjica in vprašal: »S čim...«

»Tu imate prašek,« mu je segel v besedo in pokazal na kovček.

»No, če ni pomoči — da ne bo trpel...«

»Ni pomoči, takoj bo rešen,« je dejal zdravnik, in že prožil Koširju malo steklenico s kristalno vsebino, kmetu je pa velic, naj prinese vodo.

»Žal mi je zanj,« je vzdihnil Košir.

»Da, da,« je pokimal zdravnik, »tudi žival se človeku priljubi — posebno konj in pes.« Kmet je prinesel v malem čebriču vode. Košir je stresel vanjo kar vso vsebino.

»Polovico bi zadostovalo,« je dejal zdravnik, »prehiteli ste me.«

tolaži, da bo le kaj našel. Odpira omare, predače, pogleda v vsak kot, pod mizo, posteljo in za pečjo, če ni mogoče, kdajkoli vrgel ogorak blažene gospe cigarete. Potrepljivo prelistava knjige, če n ob branju stisnil med strani kakšen čk in se na podplate čevljev pogleda, če ni morda na stopnicah stopil na čke in ga prinesel s seboj.

V zlatih, starih časih je bil pregovor: »Še pipe tobaka ni vreden!« Tempora mutantur! Za tobak se danes dobijo razbrazeneše do-brote, ki jih dajejo živali, rastline, delavnice in tovarne. Pipa tobaka je danes zlató in zlata je vreden človek, ki peder, ali odstopi za čedo tobaka.

Za rajsko rožo, herbo nicotiano, se pehi svet, po njej povprašujejo, kakor po slah naših mojstrov čopča in barv. Kdor je ima in ne uživa, ta ne ve, kakšen zaklad ima, kdor je nima in hrepen po njej, bi šel celo v ris o polnoči, pokljal vraga z besedami iz črnih bukev in se z njim pomenil za srce in dušo, samo, da bi mu jo prinesel ali pridal.

Ljubezna je huda reč, vroča, kakor razbrazena krušna peč in marskdo je zaradi ljubezni žel prostovolno v večnost in tudi Jenkov zaljubljeni maček si je zadržnil vrt, ker mu ni bilo mogoče živeti brez ljubice.

Pljučna lakota po nikotinu je silna in precejšnje število hlač in mufov je bilo že za- menjenih za božjo travico in jih še bo. Vprašanje je, kaj bo potem, ko ne bo več hlač in mufov za zamenjavo in končno so take reči vedno nadomestljive, če tud izgnajo iz omar in z dimom, toda življenje je le cno, zato je tem bolj žalostna usoda Janeza Grlica, kateremu je napisal njegov prijatelj v spomin:

»Na

O tem in onem

Razkrinkani „jaz“ pred zrcalom...

Vsak dan imamo opraviti z njim. Na vseh veselih in žalostnih poteh nas spremlja. V naši lastni koži tiči in vendar si prav nikoli ne vzamemo toliko časa, da bi si ga ogledali prav od blizu in ga do vseh kosti in koščic kritično preizkusili. Pa čemu tudi? Prepričani smo, da ga že dovolj poznamo. Po naši sodbi je naš „jaz“ najboljši na vsem svetu. Tako rekoč vzvišen je nad vsako kritiko. Drugi, hm, kaj vse bi človek rekel... Tudi jaz... Pa moram vendarle ni tako. Morda tudi naš jaz ni čisto takšen, kakršni bi morali biti. Prav gotovo pa je še daleč do popolnosti in vzvišenosti. Ne verjamete? Vzemite si minuto časa, nataknejte si očala z debelo lečo ter stopite s svojimi „jazom“ pred zrcalo, da si ga enkrat pošteno in od blizu ogledate.

Njegov „jaz“

Na zunaj in tudi na znotraj je podoben njemu. Vse njegove dobre in slabe lastnosti in navade ima. Če je on družinski poglavar, potem se tudi njegov „jaz“ v polni meri zaveda te važne funkcije. Dostikrat se udeležuje kot „jaz“ grovnovnik“ proti svojim podložnikom, katere predstavljajo predvsem njegova žena in otroci. Pri ljubljani naveda „jaza grovnovnika“ je za svojo ženo krstji z različnimi nazivi iz živalskega sveta kakor na pr. koza, stara kobilja, gos, opica itd. Pa ne le pri domačem ognjišču, tudi kot političen grovnovnik se njegov „jaz“ grovnovnik“ odlično udeležuje. V krčmi pri „Debeli raki“ ima pri stalnem omizju prvo besedo. Natančno ve, kako se bo vojna razvijala in zaključila, kakor, da hodijo generali z vseh front k njemu po vojna povelja. Kadar govori njegov „jaz“ grovnovnik“, morajo drugi „jazi“ ponižno molčati in ga poslušati. Gorje, če se kateri oglasi ali mu morda skuša celo ugovarjati. Tedaj šele njegov „jaz“ grovnovnik“ pošteno povzdigne glas, saj je vendar nezasišano ugovarjati njemu, ko vendar vse najbolje ve in zna.

Toda kakor vsaka stvar na tem božjem svetu, ima tudi njegov „jaz“ svojo šibko stran. V bližini dražestne kolegice iz službe ali spogledljive natakne Mici, ali celo domače okrogločene kuharice Anke, se njegov „jaz“ grovnovnik“ potuhne in spremeni v pohlevnega, dobričakega se koštrunčaka, ki bi se od sladke razneženosti, pa tudi od bridkega kesanja najraje ruzjokal in prekel v dno črnege pekla krivično usodo, ki ga je za vse večne čase zvezala z njegovim „slintvernoms“. Oh ja. Njegov jaz se topi, kakor bi bil iz sladkorja.

V splošnem pa je njegov „jaz“ čisto vsakdajen in podoben našemu drugim „jazom“, ki nosijo hlače in so družinski poglavarji. Udobnost doma čeni čez vse. Čisto samoumevno se mu zdi, da mu domači linfar pripravi tople copate, da se preobuje, kadar se vrne domov. Tudi misli, da se nikakor ne sklada z dostojanstvom družinskega poglavarja, da bi po britju sam za seboj pospravil brivski pribor ali na se med obedom pogovarjal z ženo in morda z njo celo razpravljaval o dnevnih dogodkih in politiki, ki je ženske tako nikoli ne bomo razumele. On med obedom zmeraj čita časnik po dobri stari navadi družinskih poglavarjev. Če ga česa kaj vpraša, zarenči in zagodrnja, češ, da ni no mir. Tudi kadilce je, saj če nisi kadilec, nisi mož. Po obedu se tako prične cigareta. Kadi. Če slučajno ni na mizi pepelnika, nič za to. Pepel se enostavno odnese na tla, na preprogo. Saj je oženjen. Zene si ni vzel za to, da bi jo pestoval, ampak da mu bo pospravljala, izpeljala preproge in jih čistila. Tako je. On je mož, gospodar. Teža se njegov „jaz“ zaveda od jutra do večera in celo ponoči. Leži vznak in smrči. Hrrr, brrr, drrr! Otroci se bude, žena stoka. Končno ga drrr... »Za božjo voljo, obrni se po strani, mi bi tudi radi spali...« Njegov „jaz“ grovnovnik“ je v trenutku buden. »Kaj me budiš ti... Kdo pa je gospodar? Kdo dela in se trudi za vas, kaj? Pa mi še ponoči ne daste miru. Mir hočem imeti, razumete, mir!« In spet: hrrr, brrr, drrr! Kakor da je sam grovnovnik Elija z vso svojo grovnovniško družino prišel k njim prenočevat.

Včasih se njegov „jaz“ spomni preteklo, stiti in se sam pri sebi pomilovalno nasmehne. Kako je mogel biti nekoč tako neumen, otroci in nezrel! Da, zaljubljen

verze je pisal, vse prepletene z ohi in ahi. Svoji izvoljenki je celo kupoval rože, to šavje, ki ga zdaj ne more trpeti. Kar vzkipi v njem, če zagleda doma kje šopek rož. »Odnese, brž to smrdljivo šavje,« zarenči nad ženo, »kaj me neprestano ježiš s tem, ko vendar veš, da ne morem drugega trpeti kakor solato. In kako je včasih kot novopečen zakonec pazil, da ni prezrl godu ali rojstnega dne svoje žene. Ze mesece prej je ugibal, kakšno darilo naj ji kupi. Haha, res smešno otročji močitelj je bil. Hvalabogu je zdaj vse to daleč za njim. Njegov „jaz“ se je zdaj dokončno otrese vsega otročjega in nezrelega. Zdjaj je dozorel v „jaza grovnovnika“, ki kot poglavar družine mogočno koraka po cesti svojega moškega dostojanstva, za njim in za njegovim volčnikom Vukom pa capljajo v spodobi razdalji — njegovi družinski priveski — žena in otroci. Da, tako je. Dandanes je svet realističen in če je svet tak, kako more biti drugačen on, ki je takorekoč glava sveta?

„Ona in njen jaz“

Ona je lepa. Če ni morda izrazito lepa, je vsaj interesantna. Drugačnji žensk na svetu sploh ni. Vsaj njen „jaz“ je o tem trdno prepričan. Z vsakim letom je mlajša in vsi možiki jo občudujejo, če že niso naravnost zaljubljeni vanjo. Tudi o tem je njen „jaz“ sveto prepričan.

Pred vojno je imel njen „jaz“ dosti opravka z linijo, ki je morala za vsako ceno in kljub velikemu apetitu ostati vitka. Vojna pa je to veliko skrb in brigo odpravila kar čez noč. Zdjaj je njena linija vitka in vsak dan vitkejša, tako, da mora včasih šivljati z vso razpoložljivo umetnostjo in raznimi podložniki in blazinami poskrbeti, da si njen ubogi „jaz“ ohrani vsaj še nekoliko najtanjše in najvitkejšo linije. Toda kljub temu je ona lepa in če že ni izrazito lepa, je duhovita in interesantna. Zapomnite si to.

Včasih je vladala svetu moda in njen „jaz“ ji je bil neomejeno pokoren. Vojna je pa tudi to modo preganila in jo potisnila v tesen kot med staro šaro. Toda njenemu „jaz“u se je stajalo po dobri lju. bi teti, pa je pobrsel po temnem kotu in jo privlekel na dan. Včasih se je teta morda rada širokoustila in ulazovala njemu „jaz“u. Zdjaj pa je postala ponižna in skromna in njenemu skrušenemu „jaz“u samo tiho svetuje:

»Vzemi možev klobuk in ga daj preoblikovati zase. Izpuni petelinu rep in okraji z njim klobuk. Iz moževe svilene srajce si daj ukrojiš sportno bluzo. Iz njegovih modnih hlač ti šivljati napravi lepo krilo. Iz povrsnice si ukroji plašč. Če moreš, mu izmakni še aktovko in čevljar ti bo iz nje napravil lepe modne čevlje...«

Njen „jaz“ posluša ljubo teto, nato pa tuhta in premišljuje, kako bi najhitreje uresničil njene navete. Seveda brez zvižaja in laži ne gre. Toda kaj bi človek napravil za takšno ljubo, dobro teko! Iz moževe omare postopoma izgine srajca, hlače, povrsnik, klobuk in ubogi Koko na dvorišču se nekega jutra ne upa prikazati pred svoje puste — brez repa. Njen „jaz“ pa pripoveduje možu vsak dan malo drugačno pravilico: »Oh dragec, kakšen siromak je bil danes pri nas. Obleka je kar v cunjah visela z njega. Da, kar groza me je bilo pogledati ga. Pa sem mu dala tvojo srajco, hlače in povrsnik. Saj ne boš hud, ljubček? Tako je bil vesel. Jokal je od ginjenja...«

In naslednji dan: »Joj, kaj sem danes doživela. Se vsa se tresem. Tisti sosedov tigrasti maček z zelenimi očmi, kaj ti nisem že pravila, da je sam hudobec v njem. Našega Koka sem mu danes izrgala naravnost iz požrešnega goba. Pa ne celega, toda hvalabogu, živega. Rep pa mu je ta grdu izpustil in ga odnesel nekam čez vrtove. Ubogi Koko, kakšen je zdaj brez repa...«

Čez nekaj dni: »Tonček, zdaj me pa pretepi, ali naredi z menoj, kar hočeš, kar je. Prav za prav si pa vseja sam kriv. Nesla sem tvoje knjige nazaj v knjižnico, ker jih ti sam nikoli ne neseš. Knjige sem dala v tvojo novo aktovko. V knjižnici pa mi je nekoč aktovko izmaknil. Na, zdaj me pa ubij, ali naredi z menoj kar hočeš, toda kriv si ti, pa bi bil sam neseš knjige v knjižnico...«

Naslednji teden, po obedu, mimogrede: »Tisti tvoj modri klobuk, ki se je tako

dolgo valjal v omari, sem odnesla modistki, da ga preoblikuje zame. Tako me je sram, saj se nimam kaj dati na glavo, ti pa tako ne potrebuješ dveh klobukov...«

Tako se je njen „jaz“ zvito izmazal. Toda saj takšne zadeve so njemu malenkost.

Sicer pa je njen „jaz“ popolnoma prepričan, da je nedolžna žrtve svojega moža. Kako lepo in pestro bi bilo njeno življenje, če se ne bi bila poročila prav s tem človekom, s tem suhoparnim koštrunom, ki svoji mladi in skrbni ženi ne privoščiti niti najmanjše zabavice. Med zakonskim prepričkom mu tako rada opomene: »Res sem bila neumna, da sem poročila prav tebe, ko bi bila lahko bolj izbrala, če bi le hotela...«

Sicer pa je njen „jaz“ tudi nekoliko ljubosumen. Skrbno bdi nad svojim medvedom, čeprav je samo medved ali suhoparn koštrun. Vse njegove znanke in tovarišice iz službe njen „jaz“ skrbno premoti in prekritizira. In ono, ki se mu zdi nekoliko nevarna, takoj vzame na piko. Vse pege in pegice ji preišče in prešteje in to seveda vprico moža.

»Veš kaj sem silila o tisti Heleni, ki je s teboj v službi? Da je že štirinajstletna imela nezakonskega otroka z nekim mesarskim vajencem. Nezaslišano, kaj? In sploh kaj neki je ta vajenec videl na njej? Saj je takšna kakor smrtni greh. Noge ima krive kot turške sablje in tudi škilji z levim očesom, si že opazil?«

Takšne in enake servira njen domiselni „jaz“ možu, tako dolgo, dokler ni nevarna Hena odstranjena. Nato pa pride seveda druga na vrsto.

Tako ima njen „jaz“ od jutra do večera dosti opravkov velikih in malih, važnih in nevažnih. Toliko ima opraviti z drugimi, da ne ustege pomisliti nase in se kdaj pa kdaj pobaviti sam s seboj. In če bi še to ustežil, morda bi potem marsikaj spoznal in doagal, da je tudi pred svojim pragom vsaj od časa do časa dobro pomesti. In če bi to tudi storil, bi prav gotovo s tem osrečil samega sebe in tudi one, ki jih je usoda povezala z njim.

Tudi ono ima svoj „jaz“

Ta „jaz“ sprva nima drugih opravkov, kakor da spi, se cmeri, pije mleko in moči plenice. Na las je podoben tisočim drugim malim „jazom“. Lep ni. Obraz ima rdečkast in skremžen, lase redke, če jih sploh ima, zob nima. Vendar se njemu in njej zdi najlepše in najbistroumnejše bitje na vsem tem okroglem svetu. Prepričana sta, da je že prvo uro, ko je ta mali „jaz“ prišel na naš grešni svet, spoznal in doimel vse skrivnosti in resnice sveta. Dajeta mu tisoč sladkih imen, kakor naš angelček, naš mali ljubček, naš zlati sinko, naša čebelica. Tudi se on in ona pripravata, komu je mali podoben. Vsek zase sta trdno prepričana, da je podoben samo njemu in to čisto natančno, tako rekoč na las. Mali „jaz“ med plenici pa se za vse to nič ne zmeni. Ne za dobričake ali imena, ne za prepire zaljubljenih staršev. Spi ali pa se cmeri, če je lačen ali ga ščiplje, pije mleko in moči plenice, od časa do časa pa nekaj pomodruje z drobnimi meketajočim glaskom, da vzhlična starša ne vsta, kaj bi počela od srečnega ponosa.

Sčasoma se malemu „jaz“u obeli in zgleda polt. Zrastejo mu lasje in nato zobki. Podoben žabi kobaca po tleh, dokler ne shodi. S tem dnem pa ima mali „jaz“ ali angelček opravkov čez glavo. Predvsem mora imeti vse, kar le more doseči in dobiti v svoje male roke. Nato mora vse to natančno in vestno proučiti. To se pravi, da mora vse raztrgati, kar se le raztrga, da mora vse odpreti, pa naj bo to očkova ura ali mamina pudrница. Da mora vse prevrniti, predvsem seveda krožnik z juho, ki ni nobenemu malemu „jaz“u posebno simpatična. Da, rečem vam, tisoč najrazličnejših opravkov imajo mali bistroumni „jazi“ naših nadebudnih angelčkov. Če bi videli na primer, kako je mali nadebudnež z drobnimi ročicami zgrabil klobuk tete Ane, kakor da bi vedel, da očka in mamica skope tete posebno ne cenita. Najprej je odrgal žametasto rožo, na katero je bila uboga teta tako ponosna, nato pa je sedel v klobuk. Hahaha, človek bi se razjokal od smeha in občudovanja. To ti je »kerlec, kaj?«

I. S.

Gos po krivici označujejo za neumno žival

Gos slovi kot neumna žival. Če hočemo doma poudariti stopnjo neumnosti, navadno rečemo, da je neumen kakor gos. V resnici pa ta trditve ni opravičena, kar dokazujejo razni dogodki iz gosjega življenja.

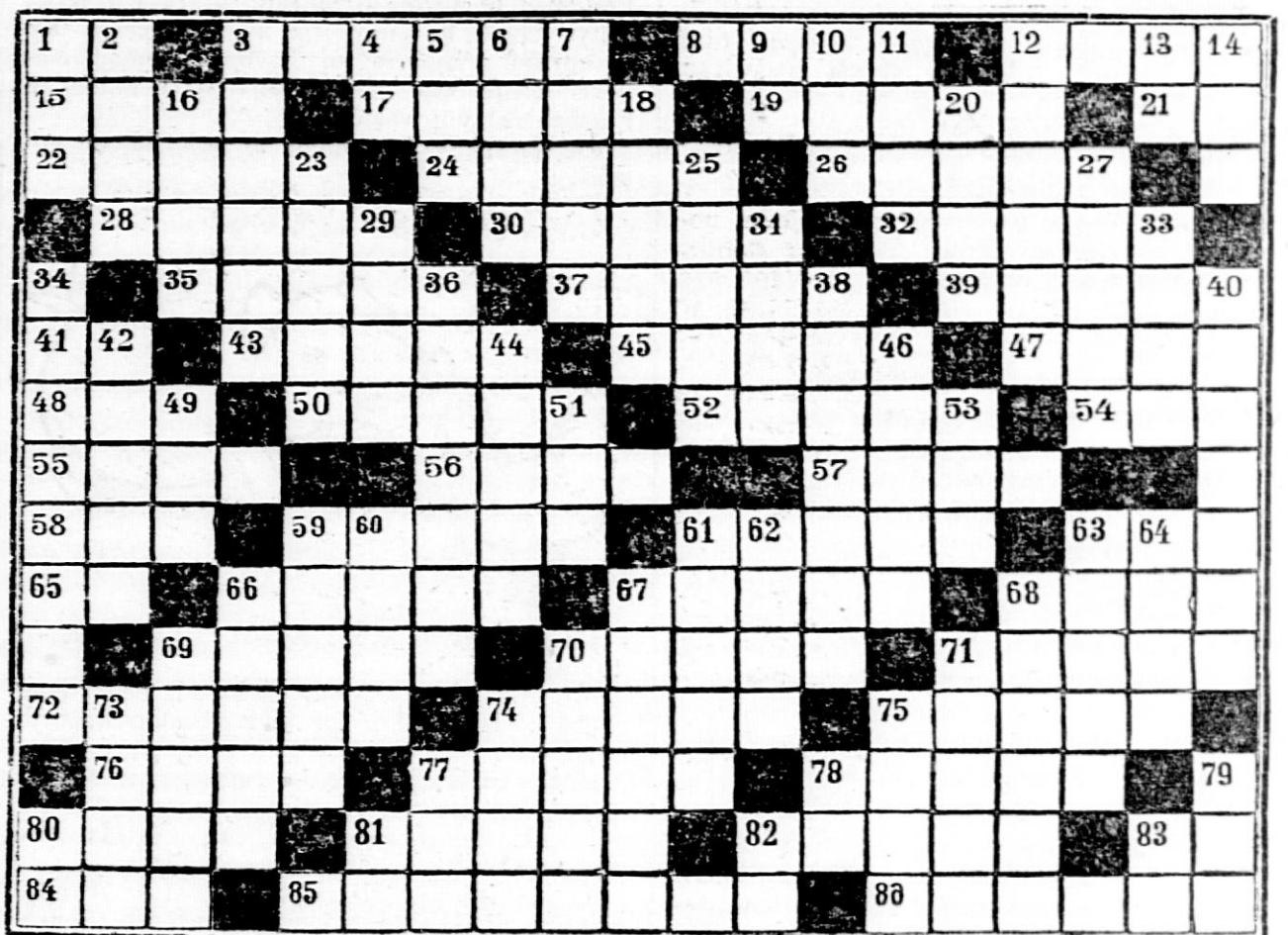
Neki gospodar je opazoval svojo gos, ki je sedela na jajcih. Gos je bila očito bolna, tako da ni mogla dalje ostati v gnezdu. Nekega dne je videl gospodar, da je gos zapustila gnezdo in šla med druge gosti. Med njimi je izbrala mlajšo gos in jo privlela v gnezdo. Ta je potem sedela na jajcih tako dolgo, dokler se niso izvalili mladiči.

Drugi primer je naslednji: Na dvorišču se je mlad petelin vsak dan zaganjal v gos in jo napadal. Gos je to precej časa trpela, dokler se napad ni ponovil v bližini mlake. Gos je tedaj petelina zgrabila s kljunom in se z njim zakadila v vodo. Nekaj časa je plavala, nato se je potopila s

petelinom vred. V kljuno ga je držala pod vodo tako dolgo, dokler petelin ni utonil. Potem je pa prišla spe na površje.

Tretji primer je pripovedoval neki perutinar. Nekega dne se je zatekel k njemu siv gosak z očito željo, da ga zaščiti pred rdečim belim gosakom. Perutinar je pograbil belega gosaka in ga držal tako dolgo, dokler mu sivi gosak ni zadal nekaj udarcev s kljunom. S tem je bila vojna med gosakoma končana. Od tega dne je sivi gosak vsak dan veselo pozdravljaj perutinarja z gaganjem. Nekega dne je perutinar moral v drugo vas. Na dvorišču se mu je pridružil sivi gosak in je hotel na vsak način z njim. Ko mu je dovolila vrata zapri pred očmi, se je zvalj pognala s perutnicama v zrak in se mu nato pridružila na cesti. Nato ga je spremljala vso pot in se skupno z njim vrnila tudi domov. Pozneje ga je moral zmerom zapreti, če je hotel z doma.

Križanka štev. 46

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. Oblika pomožnega glagola; 3. sorodnik; 8. barva igralnih kart; 12. kamenje v rečni strugi; 15. gnezdo nadležnih žuželk; 17. Jurčičeva povest; 19. sel. prenašalec sporočil; 21. predlog; 22. nalezljiva bolezen; 24. vabljiv; 26. smoter; hotenje; 28. divjeva zasledujoča orožnik; 30. del živalskega telesa; 32. pijača; 35. stalen, urejen; 37. gradbeni material; 39. francoski revolucionar; 41. mrčes, rastlinska škodljivka; 43. mora biti vseh trgovin izbočen na v dnevni mestu; 45. tiskovna; 47. veselje staršev; 48. domača žival; 50. junak mladinskih povesti; 52. raztrganec, človek zanemarjene zunanosti; 54. neposkodovalen, ves; 55. zinos, vnama, gorečnost; 56. pokrajina v Arabiji; 57. sveta žival v starem Egiptu; 58. predlog; 59. izdelovalec gospodinskih potrebščin; 61. je tisti, ki poje vsem kar dob užitnega; 63. nedoločena množina; 65. osebn. zaimek; 66. vrsta alkohola; 67. Prešeren se je postavil s sonetnim; 68. svojini zaimek; 69. rudarjem nevaren plin; 70. mohamedanec sveta knjiga; 71. umetni ples in skupina ki ga izvaja; 72. premoženje, lastnina; 74. starogrški državnik in mislec; 75. državni zbor v starem Rimu; 76. deske, ki pomnijo svet; 77. skupna označba za vse predmete, ki jih dobí vojak od države; 78. južni sad; 80. stran, pravice; 81. utežna enota za drag. kamne; 82. angleško mesto; 83. krajevni prislov; 84. pritok Visle v Galiciji; 85. zmeda, nemir, zmešnjava; 86. preučevalec človeškega telesa.

Napišico: 1. monopolski predmet; 2. gre le enkrat na led; 3. smer, stran; 4. latinski predlog; 5. domača hiša, bivališče; 6. arabski knez; 7. fant; 9. okrajan podredni veznik; 10. naval vlagatelj na banke; 11. mesto v severni Afriki; 12. strmo brezdno; 13. predlog; 14. vas pri Domžalah; 16. možko ime; 18. državica v Aziji; 20. muslimanski duhovnik; 23. zreden, ne pogost; 25. pripadnik evropskega naroda; 27. bolnik, ki spada v zavod; 29. možko ime; 31. veselje otrok po zimi; 33. skupne pte; 34. francoski protestanti; 36. škodljivca v tobaku; 38. zgrešen, nepravilen; 40. človek, ki je sposoben občutiti prostorno ali časovno odmaknjene dogodke; 42. študiran; 44. turški državnik; 46. majhna umetnina; 49. pridelek,

prastek; 51. nekdanj mogočen vladar; 53. mesteca v Dalmaciji; 59. vrsta psa; 60. že tako, brez tege, vendar; 61. otok v Južnih Sporadih; 62. pokrajina v Zadnji Indiji; 63. pecivo; 64. nesvoboden; 66. dolžnska mera; 67. izbirati, odločevati se; 68. vedenje, obnašanje; 69. zelo sladek; 70. del živalske vprege; 71. hiter, nagel; 73. dekle po srb. 74. pritok Save; 75. nočna ptica; 77. vprašalnica; 78. grška črka; 79. gora v Posavju; 80. dva enaka soglasnika; 81. podredni veznik; 82. podredni veznik; 83. kazalni zaimek.

Rešitev križanke štev. 45

Vodoravno: 2. vinogradnik; 11. Zagreb; 15. ep; 17. log; 18. obraz; 19. mat; 20. so; 21. niz; 23. sok; 25. Cid; 26. mol; 27. cel; 28. Ikar; 30. naš; 32. riž; 33. roki; 34. ca; 35. up; 37. dir; 39. piš; 40. Ra; 41. ac; 42. zbor; 44. remis; 46. moda; 48. zdelan; 49. Var; 50. sobana; 52. ržen; 53. kajak; 55. Jama; 57. rt; 59. et; 60. zel; 61. noj; 63. te; 64. dr; 65. Aron; 67. pir; 69. som; 71. sila; 73. pud; 74. vod; 75. čir; 77. Dev; 79. naš; 80. ep; 81. nit; 82. debel; 84. tat; 86. ni; 87. cekar; 88. pokopališče.

Napišico: 1. senica; 3. il; 4. nos; 5. ogon; 6. ro; 7. abc; 8. Drim; 9. nad; 10. iz; 11. zal; 12. akt; 13. oseka; 14. Golica; 16. pika; 19. mož; 22. za; 24. kad; 26. miš; 27. co; 29. ružben; 31. šir; 32. ris; 33. Radames; 36. poet; 38. Reval; 39. Piran; 40. robot; 43. ran; 45. maj; 46. moj; 47. Ana; 51. trapez; 53. ker; 54. kos; 56. prašič; 58. trupe; 60. zid; 62. jeti; 64. dian; 66. od; 67. pot; 68. nebo; 70. met; 72. in; 74. vir; 75. ček; 76. rep; 78. vaš; 81. na; 82. do; 83. la; 85. tč.

NA PLESU

Dušan: »Ali veste, gospodična, da sem se naučil plesati na godbo iz radia?«
Vera: »No, saj to se vam tudi pozna. Plešete namreč tudi vse motnje.«

PESNIKOVİ KRIZI

— Prijatelj, zakaj si tako potrt?
— Včeraj je izšla knjiga mojih ljubavnih pesmi, pa žena noče verjeti, da so posvečeni nji.

skozi neko vas, je neki paglavec zakotalil lesen obroč pod konja. Konj se je splašil in zavozil s ceste. Zavozil je ob cestni kamen s prvimi kolesom tako močno, da se je strlo. Košir se je jezil: »Tako bom prodal tega zmešanca, saj bi ne bila teta varna na vozu.« In to se mu je dokaj kmalu posrečilo. Med tem časom ko sta kolar in kovač popravljala kolo, je dobil kupca. Z nekim konjskim kropevalcem je zamenjal za prvovrstnega tekača. Toda kljub temu, da je bil njegov konj mlajši, je moral seči še globoko v žep, kajti mešetar je pač dobro poznal konja. Tudi dotičnega kmetja je pretental, da je kupil od njega istega konja. Koširju ni bilo za denar, le to ga je jezilo, ker je bil zopet zadržan za nekaj ur. »Ta rjavček pa bo,« si je govoril, ko se je v trupu blizu Dunaju. Brez nezdgo se je znašel na Dunaju. Teta Ana je imela že vse urejeno. Po enem dnevu počitka sta se poslovala od svojih znancev. Košir jim je obljubil, da se bo še povrnil... Že je potegnil rjavček. Ana se je ozrla nazaj. Še enkrat se je morala posloviiti od svojega bivšega doma. Samo zavest, da se pelje v svoj rojstni kraj, ji je zadržala solze.

Srečno sta prispela naša znanca v Srednjo vas. Veselo je bilo svidenje. Magdalena in Ana sta jokali od samega veselja. Seveda teta Ana ni nihče spoznal v vasi, kajti po šestdesetih letih bi je niti lastni sin ne spoznal. Teti Ani je bilo le to žal, ker je Košir dal podreti njeno rojstno hišico. Tako rada bi jo bila še enkrat videla. Sleherni stezici se je nasmehnila, in pri slehernem kamnu se je ustavila, samo da je bil še na istem mestu. Vse ji je bilo ljubo, kar jo je spominjalo na mladost, na domačo zemljo. Obiskovala je svoje znanke in se rada spominjala otroških let. Nekega dne sta se z Magdalena sprepehali po vasi. Ko sta šli mimo župnišča, je stopil k njima mežnar in dejal: »Župnik vas prosi, da bi

prišli ob priliki k njemu.« — »Ako je doma, grem pa takoj,« je odvrnila.

»Da,« je potrdil mežnar, »ravno v pisarni je.«

Ana je šla sama domov, Magdalena pa z mežnarjem v župnišče. Potrkala je na vrata in vstopila blizu negotovega koraka.

»Tako Magdalena, ti si pa pridna in poslušna,« je dejal župnik in ji ponudil stol. Magdalena se je molče vsedla. Župnik je šel nekajkrat po sobi gor in dol, naposled se je ustavil tik nje. »Tako-le je Magdalena, zdanje življenje si nisi prav uredila! V tem predpustnem času, mislim, da boš popravila, tako da bo ljudem in Bogu po volji.« Magdalena je zardela in mečkala robec med prsti, župnik pa je nadaljeval:

»Pomisli, vaščani vedo, da sem vaš najboljši prijatelj. Očitajo mi, da sem slep, ali pa da vedoma podpiram prilike. Saj veš Magdalena, da je to meni neuprijeto, ker sem imel do zdaj najlepši red od vseh drugih župnij, in tudi tvoje ime bi bilo omejevano, če se ne poročita z Jernejem! Torej, kako se boš odločila?«

To vprašanje je spravilo Magdalena v zadrego. Povesila je oči in ni vedela ničesar odgovoriti.

»No Magdalena, pa se odloči!« je silil župnik. Naposled mu je le odgovorila, da bo vprašala sina.

»Magdalena,« je vznevoljen župnik zamahnil z roko, »za tvoje delo boš ti odgovarjala pred Bogom, ne pa tvoj sin! Ne jemli ugleda sebi in moji župniji!«

Magdalena je vstala: »Castiti, saj se vendar že bližam grobu...«

»Ravno zato pa,« jo je prikinil. »Pred smrtjo si moraš vse lepo urediti, da se ne boš bala stopiti pred božjo sodbo! Nikar pa ne misli, da boš kar jutri umrla — saj si zmerom bolj ravna,« se je nasmehnil.

»Jutri vam bom povedala svoj sklep!« je odvrnila in šla naglo skozi vrata.

Župnik je šel za njo po hodniku, in ji govoril:

»Le povej sinu, da bom vse uredil prav in sam, samo da bom ohranil moji župniji in vaši hiši dobro ime!«

Ni mu odgovorila, in tudi ne nanj ozrla, marveč jo je še hitreje pobrala iz župnišča. Župnik je šel za njo do praga: »Šopek boš pa dobila iz mojega vrta! Ej, ali veš, kakšen šopek ti zna narediti moja kuharica!« je pripomnil.

Magdalena mu je samo prikimala, ne da bi se ozrla, in šla naglo domov. »Pa pravi, da se bliža grobu, gre pa z brzino kakor da bi šla vasovati,« se je nasmehnil župnik in se vrnil v župnišče.

Ana je doma povedala, da je župnik dal po mežnarju poklicati Magdalena k sebi. Vsi so nestrno pričakovali, kakšno novico bo prinesla iz župnišča. Košir je mislil iti od doma, toda bil je toliko radoveden, da je ostal doma. Ko je vstopila Magdalena, sta Ana in Košir stopila k nji, le Jernej je obsedel s cigaro med prsti.

»No, mati, kaj neki vam je povedal župnik?« je radovedno vprašal Košir.

»Ah,« je zamahnila z roko, »sitnosti nam dela.«

»Kakšne sitnosti?« se je začudil.

»Jernej mu je v napotje!«

»Ali naj ga poženejo na cesto, nazaj krave past,« se je šudila Ana.

»Ne, ampak pred oltar,« je odvrnila in povedala vse, kar sta govorila z župnikom. Košir se je nasmehnil: »Pa mu napravite to uslugo.«

Jernej se je pa na moč razjezil in dejal: »Ali se mu blede — kakšno zaradi pa delamo župniji, ali pa krivico? Saradi nas si bo fara lahko obdržala svoje dobro ime, saj živimo pošteno in dostojno.«

Košir je pritrdil očetu, a ženski sta mu pričeli oporekati in prigovarjati, naj se vda župnikovi želji. Jernej je molčal. Ker le nista nehali siliti vanj, je vstal in dejal:

Schriftleiter - Urejuje: Rudolf Ostm. - Für »Narodna tiskarna A. G.« als Druckstelle
Za »Narodno tiskarno d. d.« kot tiskarnarja: Fran Jeran. - Für den Inseratenteil
verantwörtlich - Za inseratni oddelček odgovarja: Ljubomir Volčič.